

ARVONLISÄVEROTUS SIJOITUSPALVELUISSA

**Rajanveto verottoman rahoituspalvelun ja verollisen palvelun
välillä**

Yritysjuridiikan pro gradu -tutkielma

Tekijä:

Aino Michael

Ohjaajat:

Professori OTT Raimo Immonen

Tutkijatohtori OTT Veikko Vahtera

25.4.2013

Turku

I SISÄLLYS

I	SISÄLLYS	II
II	LÄHTEET	IV
III	LYHENTEET	X
1.	JOHDANTO	1
1.1	Yleistä	1
1.2	Tutkimusongelma	2
1.3	Metodi ja lähteet	4
2.	ARVONLISÄVEROTUS	6
2.1	Yleistä	6
2.2	Arvonlisäverotuksen tavoitteet	7
2.3	Arvonlisäverotuksen neutraalisuus	8
2.4	Yhteinen arvonlisäverojärjestelmä	10
2.4.1	Yleistä	10
2.4.2	Arvonlisäverolaki	12
2.4.3	Direktiiviperusta	14
2.5	Rahoituspalveluiden arvonlisäverotus	17
2.5.1	Rahoituspalvelut poikkeuksena arvonlisäverollisuudesta	17
2.5.2	Veron kertaantumisongelma	21
2.5.3	Rahoitus- ja vakuutustoiminnan ryhmäkisteröinti	23
2.6	Tulkintaperiaatteita	24
2.6.1	Euroopan unionin tuomioistuimen vaikutus	25
2.6.2	Liittymis- ja jakamisperiaate	28
2.6.3	Ruotsin pääasiallisuusperiaate	29
3.	SIJOITUSPALVELUYRITYKSET	32
3.1	Sijoituspalveluyritysten toiminta	32
3.1.1	Arvopaperikauppa	33
3.1.2	Arvopaperikeskuksen toiminta	34
3.1.3	Sijoitusrahastotoiminta	34
3.1.4	Oheispalvelut	35
3.2	Sijoituspalveluyritykset	35
3.2.1	Pankkiiriliike	35
3.2.2	Omaisuudenhoitoyhtiö	36
3.2.3	Investointipankki	37
3.2.4	Sijoitusrahastoyhtiö	38

3.3	Sijoituspalveluyritykset ja arvonlisäverotus	39
3.4	Finanssitransaktiovero	41
4.	SIJOITUSPALVELUJEN ARVONLISÄVEROKOHTELU.....	44
4.1	Yleistä.....	44
4.2	Arvopaperinvälitys	45
4.2.1	Kaupankäyntimaksut ja selvitystoiminta	47
4.2.2	Arvopaperien säilytys.....	48
4.3	Omaisuudenhoito.....	49
4.3.1	Täyden valtakirjan omaisuudenhoito	50
4.3.2	Konsultoiva omaisuudenhoito.....	51
4.3.3	Sijoitusneuvonta	53
4.4	Sijoitusrahastotoiminta	53
4.4.1	Erityinen sijoitusrahasto	54
4.4.2	Säilytysyhteisötoiminta	56
4.4.3	Kiinteistösijoitusrahastot.....	57
4.4.4	Pääomasijoitustoiminta	58
4.5	Corporate finance –toiminta	58
4.5.1	Varainhankinta	59
4.5.2	Yritysjärjestelytoimeksiannot.....	61
4.6	Rahoituspalvelujen kustannusrakenteeseen kätkeytyvä arvonlisävero	64
5.	YHTEENVETO.....	67
5.1	Sijoituspalvelujen arvonlisäverotus kootusti	67
5.2	Ruotsin oikeustila	68
5.3	Tärkeimmät metodit verokohtelun arvioinnissa	69
5.4	Rahoitusalan arvonlisäverotuksen kehittämistarve.....	70
6.	LOPUKSI.....	72

II LÄHTEET

Kirjallisuus

Alander, H. (2004) Sijoituspalveluna omaisuudenhoito. Helsingin yliopisto.

Alho, K. (1998) *Neutraliteetti arvonlisäverotuksessa*. Verotus.

Hallberg, P. (1998) Oikeus ja verotus 26.-27.1.1998 Tili- ja veropäivät.

Hintsanen, L. (2000) Sijoituspalveluyrityksen verokysymykset EY-oikeuden näkökulmasta. Helsingin yliopisto.

Hjerppe, R. – Kari, S. – Kiander, J. – Poutvaara, P. (2003) WSOY, Helsinki.

Hultqvist, A. (1998) Moms och finansiella tjänster. Norstedts Juridik AB, Stockholm.

Juanto, L. – Saukko, P. (2012) Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. Talentum, Helsinki.

Juote, T. (1997) *Rahoituspalvelun käsite arvonlisäverotuksessa*. Verotus.

Kallio, M. – Nielsen, A. – Ojala, M. – Saukko, P. – Säaskilahti, J. (2007) Arvonlisäverotus. KPMG ja Edita, Helsinki.

Kallio, M. – Nielsen, A. – Ojala, M. – Saukko, P. – Säaskilahti, J. (2009) Arvonlisäverotus. KPMG ja Edita, Helsinki.

Kallio, M. – Nielsen, A. – Ojala, M. – Säaskilahti, J. (2011) Arvonlisäverotus. KPMG ja Edita, Porvoo.

Karjalainen, J. – Laurila, O. – Parkkonen, J. (2005) Arvopaperimarkkinalaki. Talentum, Helsinki.

Karsio, T. – Koila, T. – Vartiainen, S. – Äärilä, L. (2012) Yritystoiminnan uudelleenjärjestely. KHT-Media Oy, Porvoo.

Kleerup, J. – Melz, P. (1992) Handbok i Mervärdeskatt. Juristförlaget JF AB, Stockholm.

Kleerup, J. (2001) *Mervärdeskatt*. SN nr 6.

Kontkanen, E. (2003) *Tekniikkaa vai rahoituspalvelua – rahoituspalvelujen rajanvetokysymyksiä arvonlisäverotuksessa*. Verotus.

Korolainen, V. Verolait 2/2010. Talentum, Helsinki.

Leppä, A. (1998) *Arvonlisäverotuksen harmonisointi sisämarkkinoiden ehto vai seuraus*. Verotus.

Linnakangas, E. – Juanto, L. (2008) Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus. Talentum, Helsinki.

Linnakangas, E. – Immonen, R. – Puronen, P. (1998) Verotuskäytäntö 1997. Lakimiesliiton Kustannus Oy, Helsinki.

Linnakangas, E. (2012) *Veronpalautukset haudan takaa valtiontaloutta pelastamaan?* Oikeus 2012/3.

Lundén, B. – Svensson, U. (2011) MOMS, Praktisk handbok i mervärdeskatt. Björn Lundén Information AB, Vällingby.

Manninen, J. (2008) *Mitä on luvanvarainen sijoitusneuvonta?* Edilex Asiantuntijakirjoitukset.

Melz, P. (1990) Mervärdeskatten: rättsliga grunder och problem. Juristförlaget, Stockholm.

Määttä, K. (1992) *Liittymisperiaate Liikevaihtoverotuksessa*. Verotus.

- Määttä, K. (1994) *Liittymisperiaate arvonlisäverotuksessa*. Verotus.
- Määttä, K. (2007) *Veropolitiikka: Teoria ja käytäntö*. Edita, Helsinki.
- Nieminen, A. – Anttila, R. – Äärilä, L. – Jokinen, M. (2010) *Arvonlisäverotus*. WSOYpro, Helsinki.
- Pikkujämsä, M. (2001) *Oikeusperiaatteet ja arvonlisäverotus kiinteistöalalla*. Talentum Oyj, Helsinki.
- PWC (2011) *How the EU VAT exemptions impact the Banking Sector*.
- Rautiainen, T. (1998) *Rahoituspalvelut ja arvonlisäverotus*. Helsingin yliopisto.
- Rissanen, U. (1963) *Liikevaihtoverojärjestelmämme puutteista*. Verotus.
- Roine, S. – Sipilä, L. (1988) *Sijoittajan sanasto*. Taloustieto ry, Helsinki.
- Roine, S. – Sipilä, L. (1990) *Pankki- ja rahoitussanasto*. Taloustieto Oy, Helsinki.
- Rother, E. (2003) *Eurooppaoikeus ja arvonlisäverotus*. WSOY LAKITIEETO, Helsinki.
- Saukko, P. (2008) *Arvonlisäveroryhmät*. Asiantuntijakirjoitukset, Edilex.
- Ståhl, K. – Persson Österman, R. (2002) *EG-rätten och skyddet för svenska skattebasen*. SvSkt 1/2002.
- Svensk, N. (2007) *Rahoitusmarkkinoiden arvonlisäverotusongelma – tekninen vai taktinen?* Verotus.
- Tikka, K. (1990) *Veropolitiikka*. Lakimiesliiton kustannus. Jyväskylä.
- Tuominen, K. (1998) *Yritystoiminnan rahoituspalvelut ja arvonlisäverotus*. Verotus.
- Westberg, B. (1997) *Mervärdeskatt – en kommentar*. Nerenius & Santérus, Stockholm.

Westberg, B. (1998) *Finansiella tjänster – mervärdeskatteplikt eller skattefrihet?* SvSkt 6-7/98.

Wrobel M. (1996) *Financial transaction taxes: The international experience and the lessons for Canada.*

Äärilä, L. – Nyrhinen, R. (1996) *EY:n direktiivit arvonlisäverosta.* WSOY yritysulkaisut, Porvoo.

Äärilä, L. (1998) *EY:n arvonlisäverodirektiivin vaikutus käytännön tulkintatilanteissa.* Verotus.

Äärilä, L. – Nyrhinen, R. (2010) *Arvonlisäverotus käytännössä.* WSOYpro, Helsinki.

Äärilä, L. – Nyrhinen, R. (2008) *Arvonlisäverotus käytännössä.* WSOYpro, Helsinki.

Virallislähteet

Verohallituksen tiedote nro. 7/1998. Yritystoiminnan rahoituspalvelut ja arvonlisäverotus.

Verohallinnon ohje A93/200/2012. Täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalvelut arvonlisäverotuksessa.

Komission tiedote: Transaktiovero: finanssialalta odotetaan kohtuullista panosta.

Komission tiedote: Finanssitransaktioveroa koskevat yhteiset säännöt.

KOM (2007) 747. Ehdotus Arvonlisäverodirektiivin muuttamisesta vakuutus ja rahoituspalvelujen osalta.

COM (2011) 594. Proposal for a council directive on a common system of financial transaction tax and amending Directive 2008/7/EC.

HE 88/1993: Hallituksen esitys nro. 88/1993 Eduskunnalle arvonlisäverolaiksi.

SOU 1994:88 Mervärdeskatten och EG.

SOU 1989:35 Reformerad mervärdeskatt.

SOU 1990:46 Särskild skatt i den finansiella sektorn.

SOU 2002:74 Mervärdeskatt i ett EG-rättsligt perspektiv.

Oikeustapaukset

KHO 29.8.1995 T 3237.

KHO 6.10.1995 T 4019.

KHO 23.12.1998 T 2943 / KVL:1997/188.

KHO 31.03.1999/686.

KHO 9.4.1999 T 733.

KHO 1.6.1999 T 1350.

KHO 17.1.2000 T 66.

KHO 17.1.2000 T 67 / KVL:1999/98.

KHO 18.1.2001 T 70.

KHO 11.12.2001 T 3069.

KHO 25.4.2003 T 1042.

KHO 25.4.2003 T 1043.

KHO 2.10.2006 T 2534, ATK.

KHO 14.11.2008 T 2865.

KHO 2011 T 1423.

RÅ 1993 not 71.

RÅ 1994 not 13.

RÅ 1994 not 422.

RÅ 1996 not 84.

RÅ 1996 not 243.

RÅ 2001 not 23.

Keskusverolautakunta

KVL 11.4.2001 N:36.

KVL 27.10.1994 N:308.

KVL 19.1.1998 N:2.

KVL 29.8.2007 N:35.

Euroopan unionin tuomioistuin

5.6.1997 C-2/95, *Sparekassernes Datacenter*

13.12.2001 C-235/00, *CSC Financial Services Ltd*

4.5.2006 C-169/04, *Abbey National plc ja Inscape Investment Fund*

28.6.2007 C-363/05, *JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust plc ja The Association of Investment Trust Companies*

19.7.2012 C-44/11, *Deutsche Bank AG*

III LYHENTEET

AML	Arvopaperimarkkinalaki 26.5.1989/495
AVL	Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
HE	Hallituksen esitys
KIS	Kommittén för indirekta skatter
KVL	Keskusverolautakunta
LVL	Liikevaihtoverolaki 1.10.1991/559
ML	Mervärdeskattelag 1994:200
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SipaL	Sijoituspalveluyrityksistä annettu laki 26.10.2007/922
SRN	Skatterättsnämnden
SN	Skattenytt
SOU	Statens Offentliga utredningar
SvSkt	Svensk Skattetidning

1. JOHDANTO

1.1 Yleistä

Verosta vapautettujen rahoituspalvelujen vanhentuneet määritelmät ovat johtaneet siihen, että Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat tulkinneet ja soveltaneet niitä epäjohtonmukaisesti. Yksinkertaisimmillaan lueteltuna verottomia rahoituspalveluita ovat arvonlisäverolain (30.12.1993/1501) 42 §:n mukaan maksuliike, valuutanvaihto, arvopaperikauppa, takaustoiminta, luotonantajan harjoittama luoton hallinta, luotonanto ja muu rahoituksen järjestäminen sekä takaisin maksettavien varojen hankinta yleisöltä ja muu varainhankinta.¹

Rahoituspalvelujen arvonlisäverotuksen on sanottu tuottavan merkittäviä vaikeuksia muun muassa veron laskentapohjan määrittämisen vuoksi. On myös todettu, että se olisi kansainvälisestikin ongelmallista, sillä muissa Euroopan maissa nämä palvelut ovat yleisesti vapautettu verosta.²

Rahoituslalla on erityinen rooli siinä, missä se edistää merkittävästi kasvua, kilpailukykyä ja työllisyyttä. Se voi täyttää nämä tehtävänsä ainoastaan tasapuolisten kilpailuolosuhteiden vallitessa sisämarkkinoilla. Siten on tarpeellista luoda puitteet, joilla taataan oikeusvarmuus rahoitustuotteiden sekä niiden hallinnoinnin ja markkinoinnin arvonlisäverokohtelussa.³ Se, että rahoituspalvelut ovat kokonaan arvonlisäverosta vapautettu, eikä esimerkiksi nolloverokannan alaisia, tarkoittaa sitä, ettei näitä palveluja tarjoavilla yrityksillä ole oikeutta vähentää näiden palvelujen tuottamista varten hankittujen hyödykkeiden arvonlisäveroa.

Arvonlisäverottomat rahoituspalvelut ovat olennaisesti osa sijoituspalveluja. Sijoituspalvelujen arvonlisäverotuksessa raja verottomien rahoituspalvelujen ja verollisten palvelujen välillä on osoittautunut erityisen hankalaksi ja tulkinnanvaraiseksi. Selkeiden sääntöjen puuttuessa rahoituspalvelujen tuottajille aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia lähinnä selvitystyön takia. Aiempi sijoituspalveluyrityksistä annettu laki (580/1996)

---

¹ KOM (2007) 747.

² HE 88/1993. Yksityiskohtaiset perustelut 4. luku.

³ KOM (2007) 747.

vuodelta 1996 korvattiin uudella samannimisellä, 1.11.2007 voimaantulleella lailla, mikä taas tuottaa uusien määritelmien myötä uusia tulkintavaikeuksia.⁴

Sijoituspalveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia palveluita, joiden tarjoamiseen vaaditaan sijoituspalveluyrityksistä annetun lain (26.10.2007/922) tai sijoitusrahastolain (29.1.1999/48) mukainen Finanssivalvonnan myöntämä toimilupa. Sijoituspalvelua voivat tarjota vain Arvopaperimarkkinalain (14.12.2012/746) 1 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut arvopaperinvälittäjät. Sellaisia ovat muun muassa SipaL 4 §:ssä tarkoitetut sijoituspalveluyritykset.⁵

Työssäni käsittelen lähinnä arvopaperikauppaan ja sijoitusrahastotoimintaan liittyviä arvonlisäverokysymyksiä. Sijoituspalveluihin lukeutuu myös sijoituskullan myynti ja välitys, mutta sen arvonlisäverotukseen ei liity samanlaista problematiikkaa kuin arvopaperikauppaan ja sijoitusrahastotoimintaan, jonka vuoksi se on jätetty työn ulkopuolelle. Luvussa 2 on esitelty arvonlisäverotuksen yleisiä periaatteita ja soveltamisalaa sekä rahoituspalveluihin liittyvää poikkeuksellista verovapautta. Tutkielman 3. luvussa tarkennetaan sijoituspalvelujen määritelmiä ja esitellään sijoituspalveluyritysten rakennetta sekä tehtäviä. Tarkastelussa näin ollen ovat pankkiiriliike, omaisuudenhoito-yhtiö, investointipankki sekä sijoitusrahastoyhtiö, jotka muodostavat tyypillisen alan konsernin. Luku 4 muodostaa tutkielman ytimen, jossa sijoituspalvelujen arvonlisäverokysymyksiä lähestytään sijoituspalveluyritysten toimintojen kautta. Näkökulmaa on pyritty laajentamaan esittelemällä Ruotsin oikeuskäytännössä esiintyneitä vastaavanlaisia tulkinnallisia tilanteita liittyen sijoituspalvelujen arvonlisäverotukseen. 5 luku tarjoaa kokoavia näkökohtia käsiteltyihin aiheisiin.

1.2 Tutkimusongelma

Kuten jo edellä mainittu, arvonlisäverottomat rahoituspalvelut on määritelty arvonlisäverolain 42 § ja 43 §:ssä. Veroton rahoituspalvelu on poikkeus laajapohjaisesta arvonlisäverojärjestelmästä. Näin ollen luettelo verottomista rahoituspalveluista on tyhjentävä ja sen soveltamisalaa tulkitaan suppeasti, mikä tarkoittaa sitä, että verotonta

---

⁴ Äärilä - Nyrhinen (2010) s.453.

⁵ Karjalainen ym. (2005) s.33.

rahoituspalvelua tarjoavat yritykset ovat useimmiten verovelvollisia jostakin harjoittamastaan toiminnasta.⁶

Käsitteenä vapautuksen kohteena oleva rahoituspalvelu on kuitenkin epätarkka. Verotuksellisesti ongelmallisten palvelukokonaisuuksien myynnissä konsultoinnin, neuvonnan ja teknisen toteuttamisen korostuminen sekä verottoman toiminnan epäolennaisuus kokonaisuuteen nähden ovat antaneet perusteita verottamiselle.⁷ Peruspalvelut usein muodostuvat useasta osasta, jotka liittyvät olennaisesti tai vähemmän olennaisesti peruspalvelun tuottamiseen. Lainsoveltajan näkökulmasta erityisen tulkinnallisiksi saattavat tulla hoidon tai neuvonnan ja arvopaperinvälityksen erot.⁸

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on antanut tulkintaa helpottavan ratkaisun C-2/95 *Sparekassernes datacenter*. Tuomioistuimen ratkaisu ei suoraan anna viitteitä siihen, mikä on verovapaata. Ratkaisu antaa kuitenkin yhtenäiset suuntaviivat kansalliselle tulkinnalle. Tulkinnan mukaan osan, joka liittyy verovapaaseen rahoituspalveluun, tulee olla luonteeltaan erillinen, erityinen ja olennainen. Suomen yritysverotuksessa vallitseva tulkintatapa myötäilee EU-tuomioistuimen tulkintatapaa, jossa painottuvat yritysverojärjestelmän taloudellispainotteiset lähtökohdat.⁹

Suomen oikeuskäytännöstä löytyy useita rahoituspalvelujen arvonlisäverotusta koskevia tapauksia.¹⁰ Kun palvelu koostuu arvonlisäverotuksen näkökulmasta eri elementeistä, ratkaisuvaihtoehtoina pidetään perinteisesti liittymisperiaatetta ja jakamisperiaatetta. Kun palvelu kostuu useasta osasta, jonkin osan ollessa välttämätön ja alisteinen lopputuotteen kannalta, määräytyy verotuskohtelu pääsuoritteen mukaan eli sovelletaan liittymisperiaatetta. Jakamisperiaatetta sovelletaan taas silloin, kun hyödykkeet selvästi eroavat toisistaan.

Arvonlisäverotuksessa sovelletaan pääsääntöisesti neutraalisuuden periaatteen mukaista vähennysoikeutta. Tästä johtuu, ettei yrityksen arvonlisäverollista tai palautukseen oikeuttavaa toimintaa saisi rasittaa piilevä, vähentämättä jäänyt arvonlisävero. Yrityksellä

---

⁶ Tuominen (1998) s.268.

⁷ Saukko (2005) s.246

⁸ Linnakangas - Juanto (2008) s.111-112.

⁹ Kontkanen (2003) s.432-435.

¹⁰ Juote (1997) s.553.

on oikeus vähentää kaikki verollista toimintaansa varten hankittujen hyödykkeiden osiin sisältyvä vero, ellei tätä ole poikkeussäännöksellä kielletty.

Erityistä epävarmuutta syntyy siitä, kun talouden toimijat ulkoistavat toimintoja riippumattomille tahoille tai yhdistävät niitä toistensa kanssa. Vähennystä koskevat kysymykset tulevat arvioitaviksi ainakin silloin, kun rahoitustoimenpiteiden yhteydessä on käytetty juridisia tai muita verollisia asiantuntijapalveluja. Tällöin on ratkaistava, onko kustannus osa arvonlisäverollisen toiminnan yleiskuluja vai kohdistuuko kustannus arvonlisäverottomaan toimintaan.¹¹ Näin ollen on tarpeellista täsmentää, mitkä toimet ovat osa rahoituspalvelua ja muodostavat erillisen kokonaisuuden, ja millä on verosta vapautetun palvelun erityinen ja olennainen luonne. Oikeudellinen ongelma muodostuu siitä, milloin toimet kuuluvat rahoituspalvelua koskevan vapautuksen soveltamisalaan.¹²

1.3 Metodi ja lähteet

Tutkielma pohjautuu oikeustilan perustelluille tulkinnoille. Tukeudutaan muun muassa oikeuskirjallisuuteen, lainvalmisteluaineistoon, viranomaisohjeisiin, oikeustieteellisiin julkaisuihin sekä oikeuskäytäntöön. Tutkimus on näin ollen luonteeltaan oikeusdogmaattinen. Erityisesti pyritään systematisoimaan oikeustapausten muodostamia raameja tulkintakysymyksissä.

Vertailu naapurimaahamme Ruotsiin tuo mukaan oikeusvertailullisen näkökulman. Direktiiviperusta ja unionioikeus ovat yhteinen arvonlisäverotuksen tulkintapohja sekä Suomessa että Ruotsissa. Ruotsi on myös valtiona monin tavoin hyvin samankaltainen kuin Suomi, ja siksi on asianmukaista verrata juuri näiden kahden maan arvonlisäverosäännöksiä ja ennen kaikkea arvonlisäverotuskäytäntöjä. Suomen ja Ruotsin arvonlisäveronormit vastaavat melko hyvin toisiaan, liittyen suurelta osin Euroopan unionin normien ohjaavaan vaikutukseen. Usein Ruotsi toimii Suomelle esimerkkinä lainvalmisteluissa. Järjestelmien samankaltaisuudesta johtuen Ruotsia ei olekaan käsitelty tutkielman jokaisessa osiossa, vaan niissä missä sillä on eniten merkitystä. Lähtökohtana on tarkastella aihetta ensisijaisesti Suomen näkökulmasta.

---

¹¹ Tuominen. (1998) s. 268.

¹² KOM (2007) 747.

Sijoituspalvelujen arvonlisäverokysymyksien avaamiseen on tässä käytetty Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisuja, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja, keskusverohallinnon ennakkoratkaisuja, hallituksen esityksiä, komitean mietintöjä sekä asiantuntijakirjoituksia. Euroopan unionin asiakirjat ja julkaisut valottavat yhteiseen arvonlisäverojärjestelmäämme liittyviä olennaisia puutteita ja uudistustarpeita. Niistä käy ilmi merkittäviä ongelmakohtia. Ruotsalaisia lähteitä on tässä osiossa perusteltua käyttää juuri siitä syystä, että Suomi ja Ruotsi ovat molemmat yhteisen arvonlisäverojärjestelmän piirissä Euroopan unionissa ja arvonlisäverottoman rahoituspalvelun määrittely lähtee pohjimmiltaan arvonlisäverodirektiivien tulkinnasta. Unionin jäsenmaana emme luonnollisesti voi tulkita omaa kansallista lainsäädäntöämme ottamatta huomioon pakottavan yhteisösäännösten vastaavaa tulkintaa yhteisössä. Tämä on perusteltua jo verotuksen neutraliteetin kannalta yhteisötasolla.¹³

Tutkielma painottuu ennen kaikkea tulkinnallisten arvonlisäverokysymysten jäsentämiseen ja niin ikään tulkintatapoihin ja työkaluihin, joilla sijoituspalvelujen arvonlisäverotuskohtelua tulisi arvioida. Vallitsevasta oikeustilasta johtuu, että sijoituspalvelujen verokohtelu muodostaa tulkinnallisia tilanteita. Tämän valossa voidaan kohtuudella olettaa, että lainsäädäntö tulee niiden osalta tulevaisuudessa selkiytymään tai ainakin muuttamaan. Rahoituspalvelujen ja erityisesti sijoituspalvelujen arvonlisäverotuksen kehittämistarpeisiin tullaan kiinnittämään huomiota.

---

¹³ Alho (1998) s. 322.

2. ARVONLISÄVEROTUS

2.1 Yleistä

Lähtökohtaisesti arvonlisäverolain 1 ja 2 §:n mukaan arvonlisäveroa suoritetaan Suomessa liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavarahan ja palvelun myynnistä. Suomessa tapahtuva tavarahan maahantuonti sekä tavarahan yhteisöhankinta ovat myös arvonlisäverollisia. Verovelvollinen arvonlisäverolain tarkoittamasta myynnistä on pääsääntöisesti tavarahan tai palvelun myyjä. Hyödykkeiden myyjät perivät veron ostajilta ja tilittävät sen valtiolle. Arvonlisävero on siten välillinen vero, joka on tarkoitettu kuluttajien maksettavaksi.

Arvonlisäverolaissa on tavarahan ja palvelun määritelmät. Lain mukaan hyödyke on aina joko tavara tai palvelu. Tavara on aineellinen esine sekä sähkö, kaasu, lämpö, kylmyys ja muu niihin verrattava energiahyödyke. Myös kiinteistö katsotaan lainsäädäntötekni-
sistä syistä tavaraksi, vaikkakin kiinteistön luovutukset ovat pääsääntöisesti verottomia. Palvelulla tarkoitetaan siten kaikkea muuta kuin tavaraa, mitä voidaan myydä liiketoiminnan muodossa. Palvelu voi olla esimerkiksi tavarahan kohdistuva työsuoritus, tarjoilu tai velvollisuus sietää tiettyä tekoa tai tilaa.¹⁴

Koska arvonlisävero on kulutusvero, se tarkoittaa kansainvälisessä kaupassa sitä, että verotulot kertyvät pääsääntöisesti siihen valtioon, jossa lopullinen kulutus tapahtuu. Euroopan Unionissa sovelletaan määränpäämaaperiaatetta, eli kulutusmaaperiaatetta. Sen mukaan vero tilitetään siihen Unionin jäsenvaltioon, johon tavara kuljetetaan eli joka on tavarahan määränpäämaa. Periaatetta sovelletaan pääsääntöisesti vain verovelvollisten yritysten väliseen kauppaan. Tämä tarkoittanee sitä, että yhteisömyynti, eli myynti toiseen jäsenvaltioon, on verotonta. Yhteisöhankinta taas on verollista, eli kun verovelvollinen ostaa tavaraa toisesta yhteisömaasta se maksaa oman maansa veron.¹⁵

Suomen arvonlisäverolaki soveltuu tilanteissa, joissa tavarahan tai palvelun myynti, maahantuonti tai yhteisöhankinta tapahtuu Suomessa. Se, milloin edellä mainitut toimet lain mukaan tapahtuvat Suomessa, selviää arvonlisäverolain myyntimaasäännöksistä.

---

¹⁴ Linnakangas ja Juanto (2008) s. 45.

¹⁵ Äärilä - Nyrhinen (2008) s. 281.

Elinkeinonharjoittajalle luovutettu palvelu on myyty Suomessa, mikäli se luovutetaan ostajan täällä sijaitsevaan kiinteään toimipaikkaan. Jos palvelua ei luovuteta kiinteään toimipaikkaan, se on myyty Suomessa, mikäli ostajan kotipaikka on täällä.¹⁶

Mikäli tavaroita ei myyntisopimuksen perusteella kuljeteta ostajalle, tavaran myynnin katsotaan tapahtuvan Suomessa, jos tavara on täällä kun se luovutetaan ostajalle. Ostajalle kuljettava tavara on myyty Suomessa, jos tavara on täällä myyjän tai jonkun muun aloittaessa kuljetuksen ostajan luokse. Tavara, joka kuljetetaan EU-valtiosta toiseen ja jonka myyjä asentaa tai kokoaa, on myyty AVL 63 §:n mukaan Suomessa, jos asennus- tai kokoamistyö suoritetaan täällä.

Pääsääntöisesti myynti on arvonlisäverollista ja poikkeuksellisesti arvonlisäverotonta. Arvonlisäverolaissa on nimenomaiset säännökset myynneistä, jotka on vapautettu arvonlisäverosta. Kuten edellä on mainittu, muun muassa rahoituspalvelut ovat arvonlisäverosta AVL:n 41 §:n mukaan vapautettu.

Arvonlisäverolain 161 §:n mukaan arvonlisäverollisen toiminnan harjoittajan tulee ennen toiminnan aloittamista tehdä määrämuotoinen perustamisilmoitus. Näin ollen vastaavasti toimija, joka ei katso olevansa arvonlisäverovelvollinen, ilmoittaa Y-lomakkeessa sen toimialan, jonka perusteella toiminta jää arvonlisäverotuksen ulkopuolelle.

2.2 Arvonlisäverotuksen tavoitteet

Verotus voidaan yleisesti nähdä yhteiskunnallisena velvollisuutena ja siltä voidaan odottaa selkeyttä ja ennakoitavuutta. Korostetun lakisidonnaisuuden vaatimuksen mukaan laista on ilmettävä verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteet sekä säännökset verovelvollisen oikeusturvasta. Verotukselle tuo oman piirteensä myös oikeusjärjestyksen kansainvälistyminen vähentäen kansallista veropoliittista liikkumatilaa sekä haastaen järjestelmät yhä tiukempaan kilpailuun.¹⁷

---

¹⁶ Palvelujen ulkomaankaupan arvonlisäverotus 1.1.2010 alkaen.

¹⁷ Hallberg (1998).

Arvonlisäverotus lähtee periaatteellisesti liikkeelle veropohjan laajuuden kunnioittamisesta ja se tulee ymmärtää tärkeäksi osaksi arvonlisäverotusta. Arvonlisäverotuksen tavoitteet on voitu jakaa neljään eri osakokonaisuuteen:

- 1) valtion tulojen kasvattaminen (*fiskaalinen tavoite*)
- 2) hallinnollinen toteutettavuus (*hallinnollinen tavoite*)
- 3) talous-, sosiaali- ja muut yhteiskuntapoliittiset sekä oikeusvaltiolliset tavoitteet (*poliittiset ja oikeusvaltiolliset tavoitteet*) ja
- 4) järjestelmän tuotanto-, tukku- ja jakeluporrasta sekä kulutusta rasittavien vaikutusten vähentäminen ja tasapuolisuuden pyrkiminen (*neutraalisuustavoite*)

Edellä mainitut tavoitteet ovat lähtökohtaisesti luonteeltaan sellaisia, ettei toinen tavoite voi korvata toista tavoitetta. Kaikki ne yhdessä vaikuttavat arvonlisäverotukseen.¹⁸

2.3 Arvonlisäverotuksen neutraalisuus

Käsite neutraalisuus esiintyy paljon nimenomaan arvonlisäverotuksen yhteydessä. Verojärjestelmä ei saisi vääristää taloudellista päätöksentekoa johtaen resurssien epätarkoituksenmukaiseen kohdentumiseen ja tehokkuustappioihin. Ollakseen neutraali, verojärjestelmän ei tulisi vaikuttaa kuluttajien valintoihin eikä yritysten liiketoiminnallisiin päätöksiin, kuten esimerkiksi tuotantomenetelmiä koskeviin päätöksiin. Arvonlisäverojärjestelmää edeltänyt liikevaihtoverojärjestelmä ei ollut kilpailu- ja kulutusneutraali. Liikevaihtoverotuksen kokonaisuudistuksen, eli arvonlisäverojärjestelmän, päätavoitteena olikin verojärjestelmän neutraalisuuden lisääminen.¹⁹

Ruotsalainen professori Peter Melz on rajannut neutraliteettiin liittyvät näkökulmat kahteen eri kategoriaan, jotka arvonlisäverotuksen muodostamisessa tulisi ottaa huomioon. Ensimmäinen näkökulma koskee kulutusneutraliteettia, eli kuluttajan valintoja siitä, mitä tavaroita ja palveluita kulutetaan, valintaa kotimaisen ja ulkomaisen tuotannon välillä, valintaa vuokraamisen ja ostamisen välillä, valintaa käytetyn ja uuden välillä jne. Toiseksi tärkeäksi neutraliteetin näkökulmaksi hän nimeää tuotannon neutraliteetin,

---

¹⁸ Saukko (2005) s. 86.

¹⁹ HE 88/1993 Yksityiskohtaiset perustelut.

jossa on kyse yritysmuotojen valinnoista, valinnoista tuotantovälineiden vuokraamisen ja ostamisen välillä jne. Olennaista arvonlisäverotuksen periaatteelliselta kannalta siis on, että verotus ei vaikuta edellä mainittuihin valintoihin.

Keskeinen eurooppaoikeudellinen lähtökohta on, etteivät oikeudelliset erot jäsenmaiden kesken toimisi kilpailuun ja sijoittumiseen vaikuttavina tekijöinä. Jäsenmaiden kansalaisten keskinäinen neutraliteetti toteutuu vain siten, että kansalliseen lainsäädäntöön implementoitujen pakottavien yhteisösäännösten tulkinta on kansallisella tasolla yhdenmukaista.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen II luvun säännösten mukaan jäsenvaltiot eivät saa veroja ja maksuja määrätessään asettaa muiden jäsenmaiden tuotteita epäedullisempaan asemaan kuin kotimaisia. Euroopan komission mukaan unionin perustavoitteita ovat sekä jäsenvaltioiden sisäisen että niiden välisen kaupan verotuksen tasapuolisuus ja tasapuolisuuden säilyttäminen kilpailukyvyn kannalta.²⁰

Teoreettiselta perusrakenteeltaan arvonlisäverojärjestelmä on neutraali. Kaikkeen kuluutukseen kohdistuvana se ei vaikuta tavaroiden ja palvelujen suhteellisiin hintoihin verrattuna tilanteeseen, jossa verotusta ei lainkaan olisi. Tavaroiden ja palvelujen tuotanto ja jakelu on vapautettu tuotantopanoshankinnoista maksetusta verosta vähennysoikeuden avulla.²¹

Arvonlisäverotusta leimaa erilaisten poliittisten ja yhteiskunnallisten seikkojen vahva vaikutus, mistä johtuen arvonlisäverojärjestelmässä ilmeneviä neutraalisuusongelmia ei voida selittää fiskaalisuuteen tai hallinnollisuuteen liittyvillä seikoilla tai neutraalisuudella itsellään. Poliittiset ja oikeusvaltiolliset tavoitteet muovaavat arvonlisäverotusta itsessään.²² Käytännössä arvonlisäverojärjestelmän teoreettisesta mallista joudutaan siis tekemään poikkeuksia. Veropohjan laajuudesta huolimatta tietyt toimialat on jätetty verotuksen ulkopuolelle, joten vaihdantaketjussa saattaa olla toimittajia, joiden hintoihin sisältyy piilevää veroa. Myös vähennysoikeuteen liittyy rajoituksia, jotka tekevät

---

²⁰ Alho (1998) s. 322-323.

²¹ Linnakangas – Juanto (2008) s. 12.

²² Saukko (2005) s. 86

siitä epätäydellisen. Arvonlisäverojärjestelmää käytetään myös hyödykkeiden keskinäisten hintojen sääntelyyn säätämällä eräille tuotteille muita alempi verokanta.²³

Neutraalisuusperiaate liittyy tärkeällä tavalla välillisen veron luonteeseen, sillä arvonlisävero on tarkoitettu vyörytettäväksi kuluttajahintoihin. Teoreettisesti veron tulisi koitua hyödykkeiden loppukäyttäjien maksettavaksi. Vyörytys toteutetaan siten, että veron kertaantuminen pyritään estämään vähennysoikeuden avulla. Käytännön elinkeinotoiminnassa tämä tarkoittaa sitä, että verovelvollinen yritys saa vähentää liiketoimintaa varten hankkimansa tuotantopanoksen hankintaan sisältyvän veron valtiolle tilitettävää veroa laskiessaan. Vero ei näin ollen kertaannu, mikäli kaikkiin liiketoimintaa varten verollisina hankittuihin tuotantopanoksiin sisältyvät verot ovat vähennyskelpoisia.²⁴

Kuten aiemmin jo käynyt ilmi, kaikilla elinkeinonharjoittajilla ei ole vähennysoikeutta. Näin on asian laita esimerkiksi sellaisella sijoituspalveluyrityksellä, joka ei ole toiminnastaan arvonlisäverovelvollinen. Näin ollen, kun sen tuotantopanoksiin sisältyy arvonlisävero, koituu se kyseisenlaisen sijoituspalveluyrityksen maksettavaksi ja syntyy neutraalisuusongelma. Verotuksen neutraliteetin varmistamiseksi vapautukset olisi kytkettävä objektiivisten taloudellisten perusteiden pohjalta kyseisten palvelujen luonteeseen eikä palveluja tarjoaviin henkilöihin.²⁵

2.4 Yhteinen arvonlisäverojärjestelmä

2.4.1 Yleistä

Arvonlisävero on yleinen kulutusvero, joka kohdistuu hyvin laajaan joukkoon hyödykeitä. Se kuuluu fiskaalisten verojen kategoriaan, eli sen ensisijaisena tavoitteena on verotulojen kerryttäminen.²⁶ Hyvään verojärjestelmään voidaan kohdistaa sellainen vaatimus, että verotus on neutraalia silloin, kun sille ei ole asetettu nimenomaista ohjaavaa tavoitetta.²⁷ Näin on asian laita arvonlisäverotuksen kohdalla.

---

²³ Äärilä – Nyrhinen (2010) s. 26-27.

²⁴ Linnakangas – Juanto (2008) s. 181.

²⁵ KOM (2007) 747.

²⁶ Määttä (2007) s. 50.

²⁷ Tikka (1990) s. 49.

Myös Ruotsissa arvonlisäverotuksen perimmäiseksi tarkoitukseksi on lausuttu valtion verotulojen kerääminen. Arvonlisäverotuksella on suuri kansantaloudellinen merkitys.²⁸ Yleinen kulutusverotus on merkittävä julkisen talouden rahoituksen lähde. Euroopan unionissa sen osuus kaikista verotuloista on noin kolmannes. EU:n sisämarkkinaohjelman mukaisesti rajamuodollisuudet poistuivat jäsenvaltioiden väliltä vuonna 1993 ja samalla verotuksen harmonisointi sai alkunsa. Ehdottomana edellytyksenä EU:n jäsenyydelle oli sitoutuminen Euroopan unionin yhteiseen arvonlisäverojärjestelmään. Yhteinen arvonlisäverojärjestelmä mahdollistaa sen, että Suomen vientiteollisuus on verotuksellisesti samassa kilpailuasetelmassa keskeisten kilpailijamaiden kanssa. Arvonlisäverojärjestelmä on toteutettu siten, että vienti on vapautettu verosta ja vero lisätään hyödykkeeseen kulutusmaassa. Arvonlisäverotus tuottaa monenlaisia veropoliittisia haasteita lainsäätäjälle. Yhteisen valuutan käyttöönoton jälkeen kritiikki EU:n nykyisen arvonlisäverojärjestelmän tehottomuudesta on voimistunut. Jäsenmaiden keskuudessa on myös epäluuloa järjestelmää kohtaan, koska sen pelätään vahvistavan yhteisön liitovaltioluonnetta.²⁹

On lukuisia erilaisia tapoja järjestää julkisten menojen rahoitus. Kysymys kiteytyy lopulta siihen, miten verojärjestelmät muotoutuvat, ja millainen on hyvä verojärjestelmä. Kunkin maan verotus heijastaa maan taloudellisia, yhteiskunnallisia ja luonnonolosuhteisiin liittyviä tekijöitä. Verotus on myös vahvasti riippuvainen historiasta ja toisaalta yksityiskohtainen verolainsäädäntö on kytkennässä maan muuhun lainsäädäntöön ja oikeudelliseen traditioon.³⁰

Verojärjestelmä on useiden erilaisten tavoitteiden kompromissi. Sen ohella, että sen ensisijainen tehtävä on julkisen sektorin rahoittaminen, voidaan verojärjestelmälle asettaa myös vaatimuksia. Nämä vaatimukset määrittelevät sen, millaisia piirteitä hyvin toimivan verotuksen tulee sisältää. Vaatimuksia nimitetään usein ”hyvän verojärjestelmän ominaisuuksiksi”. Hyvän verojärjestelmän ominaisuudet voidaan kiteyttää muun muassa seuraaviin pääkohtiin:

- yksinkertainen verojärjestelmä

---

²⁸ Melz (1990) s. 13-14.

²⁹ Rauhanen (2003) s. 190-195.

³⁰ Hjerppe ym. (2003) s. 25.

- oikeuden mukainen verojärjestelmä
- verojärjestelmä, joka ei estä vaan edistää taloudellista kasvua
- Kansainvälinen yhteensopivuus.³¹

Nimenomaan taloudellisen tehokkuuden vaatimus tukee arvonlisäverotukselle ominaista neutraalisuuden periaatetta. Arvonlisäverotuksen harmonisoinnin oletetaan tuovan mukanaan kustannussäästöjä ja taloudellisen toiminnan tehostumista. Harmonisointi voi tapahtua välillisesti myös verokilpailuna, sillä liikkuvuuden lisääntyminen vähentää jäsenvaltioiden mahdollisuuksia muusta yhteisöstä poikkeavaan verotukseen. Verokilpailu voi mahdollisesti jopa tehostaa julkisen sektorin toimintaa, mutta hallitsemattomana verokilpailu voi johtaa jäsenvaltioiden verotulojen huomattavaan vähenemiseenkin.

Luopuminen kansallisesta verotuksellisesta itsemääräämisoikeudesta kohtaa usein periaatteellista vastustusta. Näin ollen harmonisoinnille ei lähtökohtaisesti voida asettaa kovin suuria vaatimuksia.³² Komissio pitääkin yhteismarkkinoiden pahimpana esteenä yhteisen arvonlisäverojärjestelmän epäyhtenäistä soveltamista eri jäsenvaltioissa. Syynä tähän ovat erityisjärjestelmät, direktiivillä annetut valintaoikeudet, väliaikaiset ja siirtymäkaudella sovellettavat poikkeukset ja muut neuvoston sallimat poikkeukset. Yhteinen säännöstö on lisäksi saatettu puutteellisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä tai sitä ei ole tulkittu yhtenäisesti.³³

2.4.2 Arvonlisäverolaki

Nykyinen arvonlisäverolaki (1501/1993) tuli voimaan 1.6.1994. Tätä aikaisemmin Suomessa sovellettiin erilaisia liikevaihtoverojärjestelmiä. Suomen vanha liikevaihtoverojärjestelmä erosi perustavanlaatuisesti Euroopan unionin soveltamasta arvonlisäverosta. Yleinen kulutusverotus otettiin käyttöön Suomessa toisen maailmansodan aikana vuonna 1941, jolloin säädettiin liikevaihtoverolaki (559/1991, LVL) paikkaamaan valtion taloutta. Oli tärkeää pyrkiä luomaan verojärjestelmä, jolla olisi mahdollisimman suo-

---

³¹ Tikka (1990) s. 47-62 ja Hjerppe ym. (2003) s. 25.

³² Rauhanen (2003) s. 190-191.

³³ Alho (1998) s. 323.

tuisat vaikutukset työ- ja yrittämishalun, säästämisen, kulutuksen, kansainvälisen kilpailukyvyyn ja maksutaseen sekä taloudellisen kehityksen kannalta.³⁴ Pyrkimyksenä olikin jo ensimmäisen liikevaihtoveron säätämisen yhteydessä välttää talousrakenteen häiritsemistä ja epäedullisten muutosten aiheuttamista talousrakenteeseen. Pyrittiin siis luomaan vero, joka vaikuttaa mahdollisimman vähän yhteiskunnan toimintaan. Liikevaihtoverotuksen tyypillinen piirre oli kuitenkin se, että läheskään kaikkien hyödykkeiden myynti ei ollut veron piirissä.³⁵ Liikevaihtoverojärjestelmien aikaan säädettiin yhteensä viisi liikevaihtoverolakia ennen kuin arvonnisäverolaki tuli voimaan.

Arvonnisäverotus toimii liikevaihtoverotuksen tavoin yleisenä kulutusverona. Arvonnisäverotuksen oli tarkoitus myös paikata puutteita, jotka ilmenivät liikevaihtoverotuksen aikana. Sille annettiin myös tavoitteeksi olla rakenteeltaan verouudistus, joka vahvistaa kansantalouden avoimen sektorin asemaa. Vientiteollisuuden ja sitä tukevien toimintojen kilpailukyky ja kotimaisen tuonnin kanssa kilpailevien yritysten toimintaedellytykset otettiin huomioon arvonnisäverolakia säädettäessä.³⁶ Hallituksen esityksessä 88/1993 onkin nostettu verouudistuksen päätavoitteeksi liikevaihtoverotuksessa syntyneiden tuotantoa ja kulutusta vääristävien haittavaikutusten poistaminen ja koko kulutusverojärjestelmän selkeyttäminen.

Arvonnisäverojärjestelmän on todettu olevan kulutukseen kohdistuvana verona toteutukseltaan kiistatta kehittyneempi kuin liikevaihtoverojärjestelmä. Tästä huolimatta arvonnisäverotuksella ja liikevaihtoverotuksella voidaan nähdä olevan paljon yhteistä lähtökohdiltaan, toteuttamistavoiltaan sekä ongelmiltaan.

Arvonnisäverolaki on varsin vaikeaselkoinen jättäen monia olennaisia kysymyksiä tulkinnanvaraisiksi. Myös arvonnisäverolain nuori ikä aiheuttaa laintulkinnallisia ongelmia. Sille on ominaista oikeuskäytännön korostuminen oikeuslähteenä, sillä lain esityöt eivät käytännön tulkintatilanteissa useinkaan riitä. Tilanne oli sama liikevaihtoverotuksen aikaan. Tässä on osittain kyse tietoisesta verolain laadintatekniikasta. Tulkinnallisia

---

³⁴ Rissanen (1963) s. 9.

³⁵ Äärilä – Nyrhinen (2010) s. 25.

³⁶ HE 88/1993 s. 29.

kysymyksiä ratkaistaan vähitellen veroviranomaisten ja oikeusasteiden kannanottojen avulla.³⁷

Euroopan unionin jäsenmaissa on voimassa samoihin EU-direktiiveihin perustuva arvonlisäverojärjestelmä. Arvonlisäverojärjestelmää pidetään neutraaleimpana ja tehokkaimpana yleisen kulutusverotuksen muotona. Kyseinen järjestelmä onkin omaksuttu Euroopan unionissa yleisesti sovellettavaksi kulutusverojärjestelmäksi. Jäsenvaltioiden arvonlisäverojärjestelmien yhteinen veropohja on vahvistettu kuudennessa arvonlisäverodirektiivissä (77/388/ETY). Arvonlisäverodirektiivien kansallinen implementointi tapahtuu käytännössä niin, että jokainen jäsenvaltio säätää oman arvonlisäverolakinsa. Jäsenvaltioiden arvonlisäverolakien välillä on eroja, sillä direktiivit ovat ns. sekundaarilainsäädäntöä eli jäsenvaltioille annettuja ohjeita kansallisen lainsäädännön sisällöstä, joten direktiivi jättää liikkumavaraa järjestelmän toteuttamiseen. Erityisen merkityksellisenä kuitenkin pidetään kilpailuneutraalisuutta. Näin ollen direktiiviä ei saa soveltaa siten, että se olisi omiaan vääristämään kilpailua.³⁸

Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä seuraa, että arvonlisäverotusta säädellään tarkoin EU-tasolla. Sen voidaan kuitenkin nähdä olevan kansallinen asia siinä määrin, että jokainen jäsenvaltio vastaa oman maansa arvonlisäverotuksesta ja verotuksessa sovelletaan määränpäämaaperiaatetta. Jäsenvaltiot voivat muun muassa päättää verokannan suuruuden, mutta eivät sitä, kuka on verovelvollinen, mitkä transaktiot kuuluvat arvonlisäverotuksen piiriin.³⁹

2.4.3 Direktiiviperusta

Yhteisen arvonlisäverojärjestelmän omaksuminen oli yhtenä edellytyksenä Suomen liittymiselle Euroopan unionin jäseneksi. Suomen EU-jäsenyydestä riippumatta verojärjestelmän muuttamista oli pidettävä tärkeänä siitä aiheutuvien haittavaikutusten poistamiseksi. Eurooppalaistyyppiseen arvonlisäverotukseen siirtyminen merkitsi käytännössä liikevaihtoverotuksen veropohjan laajentamista palveluihin, kuten myös yritystoiminnan

---

³⁷ Saukko (2005) s. 49-51.

³⁸ HE 88/1993 3.1.2.

³⁹ Ståhl – Persson Österman (2002) s. 24.

tuotantopanoksiin sisältyvän liikevaihtoveron vähennysoikeusrajoitusten poistamista.⁴⁰ Arvonlisäverotuksesta on varsin yksityiskohtaisia säännöksiä sisältäviä Euroopan yhteisön direktiivejä. Ensimmäisellä direktiivillä (67/227/ETY) jäsenvaltiot velvoitettiin siirtymään laajapohjaiseen, kertaantumattomaan, kaikissa vaihdannan vaiheissa perittävään arvonlisäverotukseen. Toinen direktiivi (67/228/ETY) sisälsi arvonlisäverotuksen ai-neelliset soveltamisalaa, veropohjaa, verokantoja ja vähennysoikeutta koskevat sää-nökset. Arvonlisäveron yhtenäistämisen perusdirektiivi oli vuonna 1977 annettu kuudes neuvoston direktiivi (77/388/ETY), jota on sittemmin täydennetty useita kertoja.⁴¹

Kuudennessa direktiivissä selostetaan tarkoin artikloin, kuinka jäsenvaltioiden kansalli-set arvonlisäverolait tulee säätää. Kuudes arvonlisäverodirektiivi on olennaisin ja kattaa suurimman osan jäsenvaltioiden arvonlisäverolainsäädäntöjen harmonisoinnin vaatimis-ta säännöksistä. Se asettaa puitteet sekä lainsäätäjälle, että arvonlisäverolain tulkitsijal-le.⁴²

Kuudes arvonlisäverodirektiivi on kirjoitettu kasuistiseen muotoon ja 1970-luvulta pe-räisin olevana on osittain vanhentunut, mutta kuitenkin sisältää hyvälle arvonlisävero-järjestelmälle ominaisia periaatteita. Nämä periaatteet eivät ilmene vain direktiivitek-sissä vaan löytyvät myös lukuisista EU:n tuomioistuimen ratkaisujen perusteluista. Peri-aatteet on listattu muun muassa seuraavasti:

- laaja veropohja
- laajat vähennysoikeudet
- poikkeuksia tulkitaan suppeasti
- vero ei saa kertaantua
- vero ei saa olla verovelvollisille yrityksille kustannus

---

⁴⁰ HE 88/1993.

⁴¹ Äärilä – Nyrhinen (1996) s. 21.

⁴² HE 88/1993.

- yritys ei joudu tilittämään veroa suuremmasta määrästä kuin mitä se tavaran tai palvelun myynnistä saa.⁴³

Arvonlisäverolain 41 § verottomista rahoituspalveluista pohjautuu juuri kuudennen arvonlisäverodirektiivin 13. artiklaan, jossa määritellään verovapaan rahoituspalvelun käsite. Artiklassa vapautuksen kohteena oleva rahoituspalvelu on määritelty seuraavasti:

- 1) luottojen myöntäminen ja välitys sekä luotonantajan harjoittama luoton hallinta;
- 2) luottotakuun tai muun vakuuden välitys ja muu käsittely sekä luotonantajan harjoittama luottotakuun hallinta;
- 3) liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat talletus- ja käyttötilejä, maksuja, tilisiirtoja, velkoja, shekkejä ja muita siirrettäviä asiakirjoja, lukuun ottamatta velkojen perimistä;
- 4) liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat valuuttaa sekä laillisina maksuvälineinä käytettäviä seteleitä ja kolikoita, lukuun ottamatta keräilyseteleitä ja -olikoita;
- 5) liiketoimet, mukaan lukien välitys, mutta lukuun ottamatta hallintoa ja tallessapitoa, jotka koskevat osakkeita, yhtiö- ja yhteenliittymäosuuksia, obligaatioita ja muita arvopapereita, ei kuitenkaan tavaroiden hallintaan oikeuttavia asiakirjoja.
- 6) Jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen hallinta.⁴⁴

Kuudes arvonlisäverodirektiivi ja suomalainen arvonlisäverolainsäädäntö ovat pääpiirteissään hyvin yhdenmukaiset vaikkakin eroavaisuuksia löytyy.⁴⁵ Tilanne on samanlainen Ruotsissa, jossa on korostettu arvonlisäverojärjestelmän harmonisointia nykyistä pidemmälle direktiivien ja muiden EU-säännösten kanssa.⁴⁶

---

⁴³ Äärilä (1998) s. 69.

⁴⁴ Äärilä – Nyrhinen (1996) s. 56-57.

⁴⁵ Rother (2003) s. 504.

⁴⁶ Kleerup (2002) s. 327.

2.5 Rahoituspalveluiden arvonlisäverotus

2.5.1 *Rahoituspalvelut poikkeuksena arvonlisäverollisuudesta*

Arvonlisäverolain tarkoittama veroton rahoituspalvelu on poikkeus laajapohjaisesta arvonlisäverojärjestelmästä. Veropohjan laajuutta kunnioittaen voidaan todeta, että verotonta rahoituspalvelua koskevia säännöksiä on tarkasteltava suppeasti.⁴⁷

Rahoituspalvelujen verottomuutta on perusteltu muun muassa arvonlisäverojärjestelmän verotusteknisellä soveltumattomuudella. Rahoituspalvelujen veron perusteen määrittäminen on nähty ongelmallisena. On perusteltu, että rahoituspalvelujen arvonlisäverotaminen edellyttäisi veron laskemisperustetta koskevan erityismenettelyn käyttöönottoa. Muissa Euroopan maissa nämä palvelut on yleisesti vapautettu verosta, joten verottomuutta on perusteltu myös kansainvälisestä näkökulmasta. Tekniset ja kansainväliset ongelmat sekä verotuksen harmonisointitavoitteet huomioon ottaen hallituksen esitys 1993:88 ehdottaa rahoituspalvelut jätettäväksi arvonlisäverotuksen ulkopuolelle.⁴⁸

Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu *C-2/95 Sparekassernes Datacenter* on merkittävä kannanotto verovapauden tulkinnasta. Tuomioistuin lausuu väitetyn kilpailun vääristymisen osalta, että kuudennen arvonlisäverodirektiivin 13 B (d) artiklan mukainen vapautus on täysin neutraali, koska se riippuu nimenomaan liiketoimien luonteesta.

Oikeustilaa perustellaan ensinnäkin sillä, että ydinrahoituspalveluista kertyvää arvonlisää on vaikea määrittää. Koska ydinrahoituspalveluja valtaosin käyttävät liiketoiminnanharjoittajat, joilla olisi arvonlisäveron vähennysoikeus, arvonlisäveron ulottaminen ydinrahoituspalveluihin ei paljoltikaan vahvistaisi veropohjaa ja lisäisi siten verotuloja. Edelleen, ankarahkon arvonlisäveron säätäminen ydinrahoituspalvelujen kuluttajille voisi johtaa siihen, että kuluttajat hankkisivat rahoituspalvelunsa ulkomailta.⁴⁹

Kun Ruotsissa valmisteltiin uutta arvonlisäverolakia (Mervärdeskattelag 1994:200) 80- ja 90-luvun vaihteessa, Ruotsin KIS (Kommittén för indirekta skatter) puolestaan katsoi, että periaatteellisista syistä rahoituspalveluiden tulisi olla arvonlisäveron alaisia.

---

⁴⁷ Saukko (2005) s. 232.

⁴⁸ HE 1993:88 s.21 ja s. 67.

⁴⁹ Määttä (2007) s. 44-45.

Katsottiin, että poikkeuksellinen rahoituspalvelujen vapautus arvonlisäverovelvollisuudesta johtaisi osittain kilpailun vääristymiseen ja osittain aiheuttaisi kustannusrakenteesseen kumuloituvan piilevän arvonlisäveron. KIS oli rahoituspalvelujen verottamisen kannalla myös siitä syystä, että kyseisestä verovapaudesta aiheutuvat valtion tulojen menetykset olisi kuitenkin otettava jostain muusta lähteestä. Lisäksi se arvioi verovelvollisuuden tuovan positiivisia rahapoliittisia vaikutuksia, sillä yritykset saisivat lainaa edullisemmin, kun samalla kotitalouksille koituisi lisäkustannuksia.

Kuitenkin verotustekniset ja kansainväliset syyt johtivat sekä Ruotsissa että Suomessa siihen näkemykseen, että rahoituspalvelujen tulee olla arvonlisäverotuksen ulkopuolella. Verotusteknisillä syillä viitattiin ennen kaikkea kysymykseen siitä, kuinka arvonlisävero tulisi määrittää rahoituspalvelujen kohdalla. Ensisijaisena näkökulmana verottamisen kannalta oli pidettävä epävarmuutta siitä, millaisia vaikutuksia olisi sillä, että Ruotsi ensimmäisenä ja ehkä ainoana maana Euroopassa ottaisi käyttöön rahoituspalvelujen verotuksen. Pohdittiin myös, millaisia vaikutuksia sillä olisi koordinointiin Euroopan unionin kanssa, jos EU päättää olla verottamatta kyseisiä palveluja.⁵⁰ Rahoituspalvelujen arvonlisäverottamisen mahdollisuutta tulevaisuudessa ei kuitenkaan suljettu pois. Katsottiin, että suuntaus olisi kohti laajempaa veropohjaa finanssialalla, mutta huomioi tulevaisuuden olevan epävarma.⁵¹

Ruotsin hakiessa EU-jäsenyyttä vuonna 1991 sen täytyi tehdä laajoja verouudistuksia. Ennen vuoden 1991 verouudistuksia Ruotsin arvonlisäverolaki rakentui periaatteelle, että tavarat olivat yleisesti arvonlisäverollisia ja poikkeuksellisesti arvonlisäverottomia. Jos ei tavaran myyntiä ollut erikseen säädetty verottomaksi, oli se aina verollista. Palvelujen kohdalla systematiikka oli päinvastainen, nimittäin ne olivat arvonlisäverottomia, ellei laissa ollut nimenomaisesti säädetty verollisuudesta, avain kuten Suomessakin liikevaihtoverolain vielä ollessa voimassa. Näin ollen rahoitussektori oli kokonaisuudessaan arvonlisäverotuksen ulkopuolella ennen vuoden 1991 verouudistuksia. Verouudistusten myötä veropohjaa laajennettiin koskemaan yleisesti kaikkia tavaroita ja palveluja. Ja niin Ruotsissa *KIS* sekä verovaliokunta katsoivat, että arvonlisäveron tulisi ulottua

---

⁵⁰ SOU 1989:35 del 1 s. 192-193.

⁵¹ SOU 1989:35 del 1 s. 113 f.

myös rahoituspalveluihin, kunhan aiheeseen on saatu asianmukainen selvitys. Ajatuksena oli, että ne tulisivat sillä välin olemaan vapautettuja arvonlisäverosta.⁵²

Suomessa ja muualla Euroopan unionin alueella on arvonlisäverotuksen laajentamisesta myös rahoitussektorille esitetty näkemyksiä puolesta ja vastaan. Aihe on vailla selkeitä ja yksimielisiä vastauksia. Taloudelliset perustelut jakaantuvat kategorisesti kahtia, riippuen tarkasteltavasta taloudellisesta ilmiöstä. Yhtäältä arvonlisäveron ja yleisemmin kulutusveron vaikutuksia voidaan tarkastella vertaamalla sitä suhteelliseen tuloverotukseen, jolloin vaatimuksena on, että verottamalla kulutusta tulee päätyä samaan lopputulokseen kuin verottamalla tuloja. Tämä johtaa loogisesti rahoitusmarkkinoiden arvonlisäverotukseen sen reaalisten tuotantopanosten kautta, jolloin budjettirajoitus on vertailukelpoinen laajan ja suhteellisen tuloverotuksen kanssa. Toisaalta vastakkaiseenkin johtopäätökseen on mahdollista päätyä, jos tarkastelukohteena on kulutuksen ajoitus ja neutraalisuus tässä yhteydessä. Näin ollen arvonlisäverottamalla rahoituspalveluja vääristetään nykyisen ja tulevan kulutuksen keskinäistä suhdetta ja heikennetään näin taloudellista tehokkuutta. Voidaan todeta, että oletukset rahoituspalveluiden arvonlisäverottamisen taloudellisista vaikutuksista ovat tiukasti kiinni tarkastelijasta sen etäisyydestä tarkasteltavaan kohteeseen.⁵³

Vaikka tämänhetkisen voimassaolevan lainsäädännön valossa on selvää, että rahoituspalvelut ovat arvonlisäverottomia, on vapautuksen kohteena oleva rahoituspalvelu epätarkasti määritelty. Rahoituspalvelun perussisältö on määritelty direktiivin 13 artiklan B kohdassa ja Suomen vastaava kansallinen säännös on arvonlisäverolain 42 pykälässä. Peruspalvelut usein muodostuvat useasta osasta, jotka liittyvät enemmän tai vähemmän peruspalvelun tuottamiseen.⁵⁴ Ruotsin arvonlisäverolaki sisältää vastaavanlaisen verosäännöksen, 3 kap 9 § ML, jossa on säädetty rahoituspalveluiden poikkeuksellisesta arvonlisäverovapaudesta. Kyseinen ML:n lainkohta on kirjoitettu Suomen AVL:a vastaavalla tavalla yleiseen muotoon jättäen tilaa erilaisille tulkintavaihtoehdoille. Tulkinta on haasteellista ja lopputuloksella on taloudellista merkitystä. Johdonmukaisesti voidaan kuitenkin todeta, että Ruotsissa ainakin ne palvelut, jotka löytyvät kohdasta 3 kap.

---

⁵² Hultqvist (1998) s. 27–28.

⁵³ Svensk (2007) s. 181.

⁵⁴ Juote (1997) s. 553.

9 § ML ovat verottomia, kuten Suomessakin verottomia ovat ainakin AVL 42 §:ssä mainitut rahoituspalvelut.⁵⁵

Tapauksissa, joissa palvelu koostuu arvonlisäverotuksen näkökannalta eri tavalla verotettavista osista, arvonlisäverotuksessa on lähtökohtaisesti kaksi ratkaisuvaihtoehtoa: liittymisperiaate ja jakamisperiaate. Mikäli palvelu koostuu useasta osasta ja jokin osa on lopputuotteen tuottamiselle alisteinen ja välttämätön, koko luovutuksen verotuskohdeltu määräytyy pääsuoritteen mukaan. Sitä vastoin jakamisperiaatetta on sovellettu, kun kysymyksessä on kaksi toisistaan selvästi erotettavaa, taloudellisesti yhteenkuulumatonta hyödykettä.⁵⁶ Verovapaan toiminnan lopullinen laajuus jää kansallisen verotuskäytännön ratkaistavaksi. Ruotsissa vastaava pääasiallisuusperiaate saa merkitystä, kun arvioidaan onko palvelu verollinen vai ei.⁵⁷

Oikeuskäytännöstä löytyy useita rahoituspalvelun verovapautta koskevia ratkaisuja. Direktiivin epäselvistä säännöksistä Suomen viranomaisilla ei ole oikeutta antaa tulkintoja, vaan tämä on EU:n tuomioistuimen yksinoikeus. Selonteko siitä, miten direktiiviä tulkittaisiin ja sovellettaisiin tietyissä tilanteissa oikein, saattaa edellyttää oikean tulkinnan pyytämistä EU:n tuomioistuimelta. Tällaisen ennakkoratkaisun pyytäjänä voi olla vain kansallinen tuomioistuin. EU:n tuomioistuin ei anna ratkaisua kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevaan asiaan, vaan selventää, miten direktiiviä on annetuissa olosuhteissa tulkittava. Tässä kohtaa käytäntö kuitenkin eroaa jossain määrin periaatteesta, sillä useimmiten EU:n tuomioistuimeen lähetetyissä kysymyksissä on tapaus usein niin tarkasti yksilöity, että tuomioistuin tulee antaneeksi ratkaisun suoraan esillä olevaan asiaan. Juridisesti katsottuna kyse on kuitenkin vain direktiivin tulkinnasta, ja saatuaan ratkaisun kansallinen tuomioistuin antaa vielä oman ratkaisunsa vireillä olevaan asiaan.⁵⁸ EU:n tuomioistuin on 5.6.1997 antanut ratkaisun C-2/95, jossa se käsittelee rahoituspalvelun käsitteen sisältöä ja verovapauden laajuutta. Ratkaisu on muodostunut merkittäväksi rahoituspalvelujen arvonlisäverollisuuden kannalta ja ratkaisusta on johdettu tulkintaperiaatteita, joita on sittemmin käytetty jäsenvaltioiden kansallisissa tuomioistuimissa. Useissa sekä Suomen että Ruotsin oikeuskäytännön ratkaisuisa viita-

---

⁵⁵ Hultqvist (1998) s. 17.

⁵⁶ Kontkanen (2003) s. 432.

⁵⁷ Hultqvist (1998) s. 29.

⁵⁸ Äärilä (1998) s. 65.

taan kyseiseen EU:n tuomioistuimen antamaan ratkaisuun. Ratkaisua selostetaan tarkemmin luvussa 4.

2.5.2 *Veron kertaantumisongelma*

Rahoitusalan palveluketjun pirstaleisuus, nopea kehitys sekä tuotteiden entisestäänkin monipuolistuvat tuotanto- ja jakelukanavat lisäävät tulkintaongelmia. Verotonta rahoituspalvelua arvioidaan niin loppuasiakkaaseen sopimussuhteessa olevan yrityksen kuin tämän käyttämien alihankkijoidenkin osalta.⁵⁹

Rahoituspalveluiden verottomuudesta seuraa vähennysoikeuteen liittyviä tulkintatilanteita. Kuten aiemmin on jo todettu, arvonlisäverotuksessa sovelletaan pääsääntöisesti neutraalisuuden periaatteen mukaista laajaa vähennysoikeutta. Rahoituspalveluita tarjoavien yritysten kohdalla arvioitavaksi tulee, ovatko yrityksen toiminnan rahoittamiseen liittyvät kustannukset sellaisia yleiskustannuksia, jotka liittyvät yrityksen arvonlisäverolliseen liiketoimintaan ja joiden vähennysoikeutta ei ole rajoitettu, vai kohdistuvatko kustannukset luonteeltaan verottomaan liiketoimintaan. Arvonlisäverotuksen ulkopuolista tai verotonta toimintaa varten tehtyjen hankintojen veroja ei saa vähentää, ellei vähennysoikeudesta ole erikseen säädetty. Vähennysoikeuden yleiset edellytykset täyttyvät, mikäli hankinta tulee arvonlisäverollista liiketoimintaa varten.⁶⁰

Vähennykseen liittyvät kysymykset nousevat esiin ensiksikin tilanteessa, jossa rahoitus-toimenpiteiden yhteydessä on käytetty juridisia tai muita verollisia asiantuntijapalveluita. On mahdollista, että yrityksessä on käytetty omaa henkilökuntaa ja vähennyksen piiriin kuuluvaa omaisuutta yrityksen rahoituksen hoitamisessa. Kustannuksiin sisältyvän veron osalta tulee ratkaistavaksi, liittyykö kustannus arvonlisäverollisen toiminnan yleiskuluihin. Toinen vaihtoehto on, että kustannus on kohdistunut arvonlisäverottomaan toimintaan tai liiketoiminnan ulkopuolelle suuntautuvaan toimintaan.⁶¹

---

⁵⁹ Kallio ym. (2011) s. 252.

⁶⁰ Tuominen (1998) s. 268.

⁶¹ Tuominen (1998) s. 269.

EI VERON KERTAANTUMISONGELMAA:

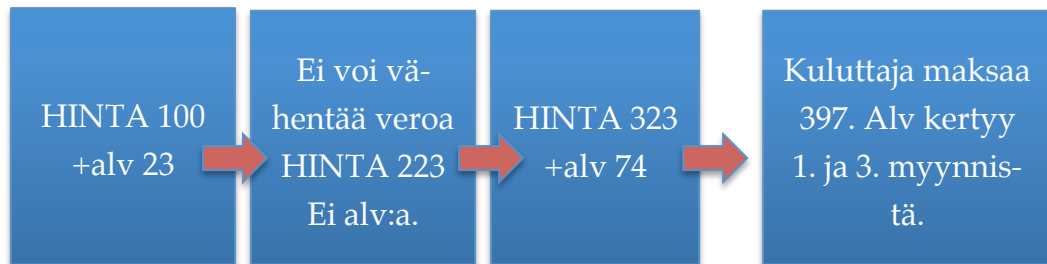
1. Verovelvollinen   2. Verovelvollinen   3. Verovelvollinen

VERON KERTAANTUMISONGELMA:

1. Verovelvollinen   2. Ei verovelvollinen   3. Verovelvollinen

LÄHDE: Hultqvist, A. Moms och finansiella tjänster s. 14.

Hyvässä kulutusverojärjestelmässä ei luonnollisestikaan tulisi esiintyä yllä kuvattua kertaantumisongelmaa.⁶² Veron kertaantumisen estäminen edellyttäisi, että arvonlisäverotuksen veropohja olisi mahdollisimman laaja. Veropohjan tulisi kattaa kaikki yritystoiminnan käyttämät tavarat ja palvelut.⁶³ Arvonlisäverojärjestelmän teoreettisesta mallista on käytännössä jouduttu tinkimään. Näin ollen mm. rahoituspalveluiden verovapaus on omiaan tuottamaan neutraalisuusongelmia. Yksimielisiä ja selkeitä vastauksia on niukasti, kun on kyse rahoitusmarkkinoiden arvonlisäverotuksesta. Aihetta käsitellään perusteellisemmin neljännessä luvussa, jossa eritellään verottoman rahoituspalvelun ja verollisen palvelun rajoja keskittyen sijoituspalveluihin.

---

⁶² Kallio ym. (2011) s. 253.

⁶³ HE 88/1993.

2.5.3 *Rahoitus- ja vakuutus toiminnan ryhmärekisteröinti*

Arvonlisäverolain 13 a §:n mukaan verohallinto voi kahden tai useamman elinkeinonharjoittajan hakemuksesta määrätä, että niitä on arvonlisäverolakia sovellettaessa kohdeltava yhtenä elinkeinonharjoittajana, eli verovelvollisuusryhmänä. Verovelvollisuusryhmän muodostamista haetaan verohallinnolta vapaamuotoisella hakemuksella.

Verovelvollisuusryhmään kuuluvia yhtiöitä pidetään yhtenä arvonlisävelvollisena, joten verovelvollisuusryhmän jäsenten keskinäisiä tavaroiden ja palveluiden luovutuksia ei katsota myynniksi. Ryhmän muodostamisen edellytyksenä ei ole, että jokin ryhmän muodostamista pyytävä elinkeinonharjoittaja harjoittaisi verollista toimintaa. Kokonaan verotonta toimintaa harjoittavat elinkeinonharjoittajat voivat muodostaa verovelvollisuusryhmän. Ryhmärekisteröinnillä on tällöin kuitenkin se vaikutus, että ryhmään kuuluvia yhtiöitä pidetään arvonlisäverotuksessa yhtenä verovelvollisena ja siksi ryhmän välisiä periaatteessa verollisia tavaroiden ja palveluiden luovutuksia ei pidetä arvonlisäverotuksessa myyntinä.

Edellytetään, että elinkeinonharjoittajilla on keskenään läheiset rahoitukselliset, taloudelliset ja hallinnolliset suhteet. Elinkeinonharjoittaja voi kuulua vain yhteen verovelvollisuusryhmään. Rahoituksellisilla suhteilla tarkoitetaan esimerkiksi tilannetta, jossa toinen ryhmän jäsen omistaa merkittävän osan toisen jäsenen osakkeista. Taloudellinen suhde syntyy ryhmän jäsenten välisten transaktioiden, kuten keskinäisten atk-, konsultointi- tai taloushallintopalvelujen luovutusten myötä. Hallinnollisilla suhteilla viitataan yhteisiin hallinnollisiin toimintoihin. Hallinnolliset edellytykset voivat täytyä esimerkiksi, jos elinkeinonharjoittajien hallintoelimissä toimii samoja henkilöitä.

Verovelvollisuusryhmän keskeinen idea on taata rahoitus- ja vakuutusalan toimijoille mahdollisuus järjestää toimintansa siten, että verottomien palvelujen tuottamisessa tarvittavia verollisia alihankintaosuuksia olisi mahdollisimman vähän. Näiden kahden toimialan verottomuudesta kertyy suuri osa koko elinkeinoelämää rasittavasta piilevästä verosta, joten rahoitus- ja vakuutuspalvelujen mahdollisimman pieni verorasitus tukee järjestelmän toimivuutta. Näin ollen verovelvollisuusryhmän ytimen muodostavat verottomia rahoituspalveluja (AVL 41 §) tai verottomia vakuutuspalveluja (AVL 44 §) tarjoavat elinkeinonharjoittajat.

Ryhmärekisteröinti ei laajenna vähennysoikeutta. Vähennys on edelleen mahdollista tehdä vain vähennykseen oikeuttavan toiminnan osalta. Tämä tarkoittaa, että vähennys voidaan tehdä ryhmään kuuluvien yhtiöiden verollisen toiminnan tuotantopanoshankinnoista tai AVL 131 §:n mukaiseen palautukseen oikeuttavan toiminnan tuotantopanoshankinnoista, joita eivät rajoita AVL 114 §:n mukaiset vähennysoikeuden rajoitukset.⁶⁴

2.6 Tulkintaperiaatteita

Arvonlisäverolakia tulkittaessa voidaan painottaa muun muassa kilpailun vääristymättömyyttä, veron kertaantumattomuutta ja laajan veropohjan kunnioittamista perustavanlaatuisina periaatteina. Käytännön tulkintatilanteissa ne voivat kuitenkin olla ristiriidassakin toistensa kanssa. Esimerkiksi kilpailun vääristymättömyys korostetussa asemassa saattaisi edellyttää laajan veropohjan vastaista verottomuutta. Toisaalta kaikki perustavanlaatuiset periaatteet voivat kaikki olla perusteena verollisuudelle tilanteesta riippuen. Verrattuna liikevaihtoverotukseen, arvonlisäveron veropohjan laajuus luo jo itsessään perusteita kilpailun vääristymättömyyden ja veron kertaantumattomuuden suuremmalle merkitykselle lain tulkinnassa.⁶⁵

Käytännön laintulkintaa helpottavat korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännön ohella muun muassa Euroopan unionin direktiivit sekä Euroopan unionin tuomioistuinten tuomiot. Harmonisoidun arvonlisäverojärjestelmän myötä oikeuskäytännössä esiintyy jonkin verran viittauksia muiden maiden oikeus- ja verotuskäytäntöön. Euroopan unionin veropolitiikalla on todettu olevan kaksi keskeistä lähtökohtaa. Ensiksikin se pyrkii hillitsemään jäsenvaltioiden välistä verokilpailua, jolloin kyseessä on eräänlainen valtioiden välinen kilpailuneutraalisuuden kunnioittaminen osittaisena itsesääntelynä. Toiseksi, muilla kuin yksinomaisen toimivallan alueilla, EU pyrkii olemaan puuttumatta tilanteisiin, jotka voidaan ratkaista jäsenvaltiotasolla. Jälkimmäistä kutsutaan subsidiari-teettiperiaatteeksi.⁶⁶

Sijoituspalveluyritysten arvonlisäverokysymyksiä arvioitaessa huomio keskittyy ennen kaikkea toiminnan tosiasialliseen luonteeseen. Lähtökohtanaan on, että mikäli direktii-

---

⁶⁴ Kallio ym. (2011) s. 101-105.

⁶⁵ Saukko (2005) s. 50-51.

⁶⁶ Saukko (2005) s. 52.

viin liittyy tulkinnallisuutta, tulee sitä soveltaa yhteisessä arvonlisäverojärjestelmässä Euroopan unionin tuomioistuimen määrittelemällä tavalla. Ratkaisujen vaikutuksia on arvosteltu siitä, että yksittäisissä tapauksissa annetut ratkaisut vaikuttavat merkittäväällä tavalla jäsenvaltioiden veropolitiikkaan. Euroopan unionin tuomioistuin on antanut rahoituspalveluiden arvonlisäverotusta koskevia ratkaisuja, jotka koskevat nimenomaan kuudennen arvonlisäverodirektiivin tulkintaa. Ratkaisut asettavat tulkintaviivoja kotimaisten tapausten ratkaisemiseksi. Ratkaisuissa on otettu kantaa nimenomaan rahoituspalvelun luonnetta määritteleviin seikkoihin, ts. edellytyksiin siitä, että palvelun voidaan katsoa olevan rahoituspalvelu.

Kun arvioidaan tulkinnallisten tapausten arvonlisäverotusta, on perinteisesti käytetty liittymis- ja jakamisperiaatteen käsitteitä. Merkitystä periaatteet saavat erityisesti rahoituspalvelujen yhteydessä. Tarkasteltavana on myös, millainen on Ruotsin pääasiallisuusperiaate ja sen mukainen arvonlisäverokohtelu ja –käytäntö rahoituspalveluilla. On syytä verrata yksittäistapauksia ja oikeuskäytäntöä maiden välillä, vaikkakin Suomen ja Ruotsin rahoituspalvelujen ja arvopaperikaupan säädetyt verottomuudet vastaavat pitkälti 13 B artiklan vapautuksia.⁶⁷

2.6.1 Euroopan unionin tuomioistuimen vaikutus

Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu asiassa C 2/95 *Sparekassernes Datacenter* on muodostunut merkittäväksi ennakkotapaukseksi, sillä siinä on useita selkeitä tulkintalähtökohtia. Korkein hallinto-oikeus on vedonnut kyseiseen ratkaisuun monissa tapauksissa, joissa on ollut kyse sijoituspalveluiden arvonlisäverotuksesta. Tapausta on siksi syytä selostaa lyhyesti.

Tuomio koskee pankin ulkoistamia palveluja. *Sparekassernes Datacenter* tarjosi pankkeille mm. tilisiirtoja koskevia palveluja, jotka se hoiti kokonaan tai osittain sähköisesti. *SDC* ei ollut sitoutunut pankkien asiakkaisiin nähden. Tuomio viittaa kuudennen arvonlisäverodirektiivin⁶⁸ 135 d ja e kohtaan. Artiklan d kohdan mukaan jäsenvaltioiden on

---

⁶⁷ HE 88/1993 s. 68 ja SOU 1994:88 s. 126.

⁶⁸ EU:n alueella on yhteinen arvonlisäverojärjestelmä, jonka tavoitteena on neutraalisuus yhteisen arvonlisäveroalueen sisällä. Suomen arvonlisäverolain säännökset perustuvat kuudennen arvonlisäverodirektiivin säännöksiin.

vapautettava verosta tietyin edellytyksin liiketoimet, mukaan lukien välitys, jotka koskevat talletus- käyttötilejä, maksuja, tilisiirtoja, saamisia, shekkejä ja muita siirrettäviä asiakirjoja, lukuun ottamatta saatavien perintää. Artiklan e kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vapautettava verosta liiketoimet, myös välitys, jotka koskevat valuuttaa ja laillisina maksuvälineinä käytettäviä seteleitä ja kolikoita.

Jos palvelut täyttävät rahoituspalvelun erillisiä ja olennaisia tehtäviä, voidaan niistä nähdä muodostuvan erillinen palvelukokonaisuus. Pelkästään se, että tietty osatekijä olisi välttämätön vapautetun liiketoimen toteuttamiseksi, ei voida päätellä, että tämä osatekijä olisi vapautettava verosta. EUT:n tuomion mukaan palvelujen on oltava sellaisia, että niillä aiheutetaan oikeudellisia ja taloudellisia muutoksia.⁶⁹

Ratkaisussaan EUT lausui erityisesti arvopaperikauppaan liittyen seuraavaa: ”Osakkeita ja muita arvopapereita koskevilla liiketoimilla tarkoitetaan arvopaperimarkkinoilla toteutettuja liiketoimia. Arvopaperikauppaan kuuluu toimia, joilla tilisiirtojen tavoin muutetaan osapuolten oikeudellista ja taloudellista tilannetta. Erityisesti arvopaperikaupan osalta on todettava, että 135 (1)(f) artiklaa on tulkittava siten, että jos atk-keskuksen tekemät liiketoimet ovat luonteeltaan erillisiä sekä erityisiä ja olennaisia sellaisten liiketoimien kannalta, jotka koskevat osakkeita, yhteenliittymäosuuksia, obligaatioita ja muita arvopapereita, ne vapautetaan verosta”.⁷⁰

Edellä esitellystä Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisusta ilmeneviä tulkintaperiaatteita on sanottu voitavan soveltaa yleisemminkin määriteltäessä verotonta rahoituspalvelua. Kyseiseen ratkaisuun viitataan useassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa, vaikkakaan suomalainen oikeuskäytäntö ei kaikilta osin vastaakaan ratkaisusta johdettuja periaatteita.

Ensiksikin on todettu, ettei palvelun tarjoajan statuksella ole ratkaisevaa merkitystä verottomien rahoituspalvelujen rajaamisessa. Vaikkakin rahoitusmarkkinoiden ammattilaiset tuottavat valtaosan alan palveluista, voi arvonlisäverottomia rahoituspalveluja

---

⁶⁹ Äärilä - Nyrhinen (2008) s. 110-111.

⁷⁰ Kallio ym. (2009) s. 235.

myydä myös muunkin toimialan yritykset. Tämä periaate on lausuttu myös hallituksen esityksessä.⁷¹

Palvelujen suoritustapa ei lähtökohtaisesti vaikuta merkittävästi verottomuutta arvioitaessa. Palvelut voivat olla esimerkiksi kokonaan tai osittain atk-pohjaisia. Palvelukokonaisuudet ja niihin liittyvät suoritteet saatetaan hinnoitella ja laskuttaa eri tavoin. Hinnoittelu- ja laskutustavoilla ei ole merkitystä verottomien rahoituspalvelujen määrittelyssä. Ei myöskään edellytetä, että verottoman rahoituspalvelun tarjoaja olisi sopimussuhteessa loppuasiakkaaseen eli myös alihankkijan suorite voi olla veroton rahoituspalvelu. Ratkaisevat tekijät ovat palvelun luonne ja se, pidetäänkö suoritetta kokonaisarvion perusteella erillisenä ja erityisenä direktiivissä kuvattuna verottomana rahoituspalveluna.⁷²

Vastaavasti ratkaisun C-235/00 *CSC Financial Services Ltd* voidaan osaltaan nähdä täydentävän *Sparekassernes Datacenter* -ratkaisun periaatteita. EU-tuomioistuimen väitetään palaavan tässä takaisin päin tulkinnoissaan rajatessaan verottoman toiminnan ulkopuolelle alihankkijan rahoituslaitoksille tarjoaman palvelun.⁷³

Tiivistäen voidaan EUT:n ratkaisujen pohjalta eritellä tietyt kriteerit, joiden avulla arvioidaan, katsotaanko jokin palvelu arvonnisäverottomaksi rahoituspalveluksi. Näitä kriteerejä ovat

- palvelun vaikutus oikeudelliseen ja taloudelliseen tilanteeseen,
- palvelun tuottajan vastuu,
- erillisen kokonaisuuden vaatimus sekä
- kytkentä vapautettuun rahoituspalveluun.⁷⁴

---

⁷¹ HE 88/1993 s. 21.

⁷² Kallio ym. (2011) s. 255-256.

⁷³ Svensk (2007) s. 189.

⁷⁴ Kontkanen (2003) s. 436.

2.6.2 *Liittymis- ja jakamisperiaate*

Aiheen jäsentämiseksi ja havainnollistamiseksi käytetään liittymisperiaatteen ja jakamisperiaatteen käsitteitä. Kun palvelu kostuu useasta osasta, jonkin osan ollessa välttämätön ja alisteinen lopputuotteen kannalta, määräytyy verotuskohtelu pääsuoritteeseen mukaan eli sovelletaan liittymisperiaatetta. Jakamisperiaate sitä vastoin kuvaa tilannetta, jossa suoritteet ovat selvästi erillisiä. Liittymisperiaate ja jakamisperiaate ovat enemmän keinoja kuvata muilla perusteilla tehtyjen kannanottojen lopputuloksia kuin todellisia oikeusperiaatteita. Näin ollen tiettyä tulkintakannanottoa ei tule perustella yksinomaan näihin periaatteisiin viitaten.⁷⁵

Eryteisesti liikevaihtoverolain aikana oli liittymisperiaatteella olennainen merkitys. Tämä johtui nimenomaan LVL:n soveltamisalan kapea-alaisuudesta; kaikki tavarat ovat olleet verollisia, ellei toisin ole säädetty, mutta palvelut ovat olleet verollisia vain, jos niin on erikseen säädetty. Täysin vaille merkitystä liittymisperiaate ei AVL:n aikana jää. AVL poikkeaa puhdaslinjaisesta arvonlisäverojärjestelmästä nimenomaan siinä, että osa hyödykkeistä on jätetty verotuksen ulkopuolelle ja hyödykkeisiin sovelletaan erisuuruisia verokantoja.⁷⁶

Luonnollisesti lähtökohtana arvonlisäverolakia tulkittaessa on lain sanamuoto. Sanamuodon mukaisella tulkinnalla on kuitenkin rajansa. AVL:n tiukka sanamuodon mukainen tulkinta helposti johtaa siihen, että taloudellisesti yhteenkuuluvien suoritekokonaisuuksien verokohtelu määräytyisi aina jakamisperiaatteen mukaan. Liittymisperiaate ilmentää tietyllä tavalla sitä, että AVL:n tulkinta ei rajaudu ainoastaan ahtaaseen muodollis-juridiseen katsantotapaan. Tulkinnallisissa tilanteissa painoarvoa annetaan näin ollen myös taloudellis-realistiselle katsantokannalle, koska veron kohteena ja perusteena on perimmältään taloudellinen toiminta.⁷⁷

Taloudellis-realistisen katsantotavan funktio on liittymisperiaatteen kohdalla ensiksikin sellainen, että soveltamisen taustatekijänä ovat käytännölliset näkökohdat. Esimerkiksi kun elimellisesti toisiinsa kuuluvia hyödykkeitä eritellään, aiheutuu osuuksien määrittämisestä hankalia arviointiongelmia, mikä puolestaan johtaa hallinnollisiin kustannuk-

---

⁷⁵ Pikkujämsä (2001) s. 150.

⁷⁶ Määttä, K. (1994) s. 194.

⁷⁷ Määttä, K. (1992) s. 248.

siin niin verovelvollisille kuin verohallinnollekin. Toisaalta taloudellis-realistiselta katsantotavalta liittymisperiaatteen soveltaminen voi toimia veron kiertämisen torjuntakeinona, kun verovelvolliselle ei anneta mahdollisuuksia vaikuttaa veron määrään erilaisen verokohtelun alaisten hyödykkeiden hintasuhteita muuttamalla. Mikäli liittymisperiaatetta ei sovellettaisi, jouduttaisiin tällöin turvautumaan jälkikäteisarvosteluun arvioitaessa hintasuhteiden asianmukaisuuksia lähinnä veron kiertämisestä koskevan säännösten perusteella.

Liittymisperiaatteen liian liberaalin soveltamisen riskinä on että veron kiertämisen torjuntakeinon sijaan siitä muodostuu veron kiertämisen väline. On mahdollista, että lievennetyn verokohtelun alaisen myynnin yhteyteen pyritään ”koplaamaan” yleisen verokannan mukaan verotettavia myyntejä.⁷⁸

Liittymisperiaatteen soveltamista rajoittaa toisaalta neutraalisuusperiaate, joka on arvonlisäverotuksessa korostetussa asemassa. Vero ei nimittäin saisi vaikuttaa sen enempää kuluttajien valintoihin kuin yritysten liiketoimintapäätöksiinkään. Jos suoritekokonaisuuden yhtenäinen verokohtelu johtaa vakaviin neutraliteettihäiriöihin, on perustellumpaa soveltaa jakamisperiaatetta.⁷⁹

2.6.3 Ruotsin pääasiallisuusperiaate

Vastaavia periaatteita, jakamis- ja pääasiallisuusperiaatteita, sovelletaan myös Ruotsin arvonlisäverotuksessa.⁸⁰ Ruotsin arvonlisäverolain (ML 7 kap 7 §) mukaan koko suorite tulee arvioida riippuen siitä, minkä voidaan katsoa olevan pääsuorite. Pääsuorite näin ollen määrittää arvonlisäverokohtelun. Täsmennetään, että jostakin toiminnasta saatu korvaus tulee jakaa sen mukaisesti, miten se koskee erilaisia toimintoja, ellei kyseessä ole selkeästi pääsuoritteelle alisteinen toiminta. Myös Ruotsissa on katsottu, että tietyissä tapauksissa on erityisen hankalaa vetää raja verovapaan ja verollisen tilanteen välillä.

---

⁷⁸ Määttä, K. (1994) s. 195.

⁷⁹ HE 88/1993 s. 13-14.

⁸⁰ Lundén – Svensson (2011) s. 358.

On todettu, että erityisen hankalat tilanteet on kohtuullista arvioida tapauskohtaisesti pääasiallisuusperiaatteen mukaan.⁸¹

Pääasiallisuusperiaatetta ei löydy laista kirjoitettuna, mutta vastaavasti jakamisperiaate löytyy lainkohdasta ML 14 §. Pääasiallisuusperiaatteen katsotaan kuitenkin edustavan merkittäväällä tavalla arvonlisäverotuksen peruspilareita ja se voidaan johtaa lainesitöistä, joissa on lausuttu arvonlisäverotusvelvollisuuden kattavan kaiken sen mitä voidaan katsoa kuuluvan tiettyyn suoritteeseen. Pääasiallisuusperiaatetta voidaan perustella myös sillä, että se on jakamisperiaatteen vastakohta.⁸²

Erityisesti tapauksen (RÅ 1996 not 243) yhteydessä Ruotsin korkein hallinto-oikeus on painottanut, että on vaikea yksiselitteisesti määritellä, mitä käsite rahoituspalvelu pitää sisällään. Ruotsin lainsäädäntö (Lagen (1992:1610) om creditsmarknadsbolag) tarjoaa lähtökohdat käsitteen määrittelylle, vaikkakaan käsitettä ei tule rajata sen perusteella, mitä tässä laissa sanotaan. Samoin kuin Suomessakaan ei laki SipaL yksin aseta rajoja verovapaalle rahoituspalvelulle. Eli palvelu voi olla veroton tai verollinen riippumatta siitä, onko kyseessä SipaL:n tarkoittama luvanvarainen sijoituspalvelu.

Suurin painoarvo tulee antaa palvelun pääasialliselle luonteelle, mistä juontuukin nimi Ruotsin oikeudessa esiintyvälle käsitteelle pääasiallisuusperiaatteelle.⁸³ Pääasiallisuusperiaatetta ei mainita laissa eikä lain esitöissä. Se ei myöskään ole sellainen periaate, joka saisi oikeuskäytännössä periaatteena itsessään suurta painoarvoa eikä sillä ole opillista tarkkaan määriteltyä sisältöä. Kyse on pikemminkin erottamattomien palvelusuoritteiden kokonaisarvioinnista. Kun kyseessä on palvelu, joka rakentuu kahden erottamattoman palvelusuoritteen varaan muodostaen palvelukokonaisuuden, se suorite, joka on vähemmän merkityksellisen on alisteinen toiselle suoritteelle. Näin ollen on kyse nimenomaan pääasiallisuusarvioinnista.

Kysymys siitä, onko kyseessä yksi vai useampi palvelu, aktualisoituu erityisesti finanssialalla. Räättälöityjen rahoitusratkaisujen tai mittavan arvopaperikaupan toteutus nimitäin vaatii useimmiten tietoteknistä, juridista, analyttistä ja taloudellista osaamista. Tällöin nousee esille kysymys siitä, mitä on pidettävä suoritekokonaisuuden johtavana

---

⁸¹ Lundén – Svensson (2011) s. 360-361 ja s. 490.

⁸² Melz (1990) s. 135.

⁸³ *Huvudsaklighetsprincipen*, esim. Hultqvist (1998) ja Melz (1990).

tekijänä. Luonnollisesti arviointi riippuu myös siitä, ostetaanko rahoituspalvelu kokonaisuutena juridisine ja taloudellisine työpanoksineen vai ostetaanko juridiset ja taloudelliset asiantuntijapalvelut erillisinä. Tästä seuraa edelleen kysymys siitä, mikä merkitys osien erottamisella on kilpailuneutraliteetin kannalta. Mikäli päädytään ostamaan palvelut toisistaan erillisinä, koituu osasta palveluja maksettavaksi arvonlisäveroa. Mikäli taas ostetaan palvelut yhtenä rahoituspalveluna, saatetaan välttyä maksamasta tiettyihin palveluihin kuuluvaa arvonlisäveroa.

Pääasiallisuusperiaatteesta voidaan kootusti erottaa kaksi näkökulmaa. Ensimmäinen näkökulma koskee kysymystä siitä, onko kyseessä kaksi toisistaan erotettavaa palvelua vai onko kokoonpanossa vain yksi palvelu. Toinen näkökulma koskee kysymystä siitä, kuinka palvelua tulisi arvioida erityisesti niissä tilanteissa, joissa palvelu on usean palvelun kokoonpanon lopputulos.⁸⁴

---

⁸⁴ Hultqvist (1998) s. 98-100.

3. SIJOITUSPALVELUYRITYKSET

3.1 Sijoituspalveluyritysten toiminta

Sijoituspalveluja voi tarjota ainoastaan sijoituspalvelutoimiluvan saanut sijoituspalveluyritys. Finanssivalvonta myöntää toimiluvan, mikäli hakija täyttää sijoituspalveluyrityksen toiminnalle ja taloudelliselle asemalle SipaL:n 4 ja 5 luvussa säädetyt edellytykset. Sijoituspalveluja voivat tarjota kuitenkin satunnaisesti ilman lupaa myös esimerkiksi tilintarkastusyhteisö ja jatkuvasti konsernin sisäinen pankki muille konsernin yhtiöille.

Sijoituspalveluyrityksen toimiluvassa määritellään tällaiselle yritykselle sallitut sijoituspalvelut ja edellytykset, joiden rajoissa yritys voi tarjota sijoituspalveluyritykselle sallittuja oheispalveluita.⁸⁵

Sijoituspalveluyrityksen toiminta on järjestettävä luotettavalla tavalla ottaen huomioon sen liiketoiminnan laatu ja laajuus. Sijoituspalveluja saavat tarjota myös vastaavanlaiset ulkomaiset tarjoajat, joilla on sivuliike Suomessa tai jotka ovat ilmoittaneet Finanssivalvonnalle tarjoavansa palveluja Suomessa.

Finanssivalvonta myös valvoo sijoituspalveluyritysten toimintaa keskittyen niiden kannattavuuden ja vakavaraisuuden kehitykseen.⁸⁶

SipaL 5 §:n mukaan sijoituspalvelulla tarkoitetaan:

- 1) rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen vastaanottamista ja välittämistä (toimeksiantojen välittäminen)
- 2) rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen toteuttamista asiakkaan lukuun (toimeksiantojen toteuttaminen)
- 3) kaupankäyntiä rahoitusvälineillä omaan lukuun (kaupankäynti omaan lukuun)
- 4) rahoitusvälineiden hoitamista asiakkaan kanssa tehdyn sopimuksen nojalla siten, että päätösvalta sijoittamisesta on annettu kokonaan tai osittain toimeksiannon saajalle (omaisuudenhoito)

---

⁸⁵ Kallio ym. (2011) s. 263.

⁸⁶ Sijoituspalveluyrityksistä, Finanssivalvonta.

- 5) yksilöllisen suosituksen antamista asiakkaalle tiettyä rahoitusvälinettä koskevaksi liiketoimeksi (sijoitusneuvonta)
- 6) rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskun tai myynnin järjestämistä antamalla siihen liittyvä merkintä- tai ostositoumus (liikkeeseenlaskun takaaminen)
- 7) rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskun tai myynnin järjestämistä ilman merkintä- tai ostositoumuksen antamista (liikkeeseenlaskun järjestäminen) ja
- 8) rahoitusvälineiden kaupankäynnin järjestämistä monenkeskisessä kaupankäynnissä (monenkeskisen kaupankäynnin järjestäminen).

3.1.1 Arvopaperikauppa

Arvopaperikauppa on arvonlisäverolain 42 §:n mukaan veroton rahoituspalvelu. On huomionarvoista, että arvopaperin käsite on arvonlisäverotuksessa huomattavasti laajempi, kuin arvopaperimarkkinalaissa (26.5.1989/495).⁸⁷ Arvopaperimarkkinalain 1 luvun 2 §:n mukaan arvopaperilla tarkoitetaan todistusta, joka on annettu osuudesta yhteisön omaan pääomaan tai joukkovelkakirjalainaan tai siihen rinnastettavasta sitoumuksesta taikka tällaiseen osuuteen tai sitoumukseen kohdistuvasta tai perustuvasta oikeudesta. Arvopapereita ovat siten osakkeet, osuustodistukset, sijoitusrahasto-osuudet, joukkovelkakirjalainat sekä näiden merkintäoikeus- ja väliaikaistodistukset sekä osinko- ja maksuliput samoin kuin erilaiset haltijalle asetetut velkasitoumukset, joita käytetään rahamarkkinoilla. Arvonlisäverotuksessa arvopapereina pidetään myös muita saatavia sekä johdannaissopimuksia. Arvonlisäverolaissa arvopaperikaupalla tarkoitetaan osakkeiden ja muiden niihin verrattavien osuuksien, saatavien sekä johdannaissopimusten myyntiä ja välitystä silloinkin kun ne eivät perustu asiakirjaan.⁸⁸ Rahoituspalveluna ei kuitenkaan pidetä AVL 43 §:n mukaan sellaisen arvopaperin myyntiä tai välitystä, joka yksin tai yhdessä muiden arvopapereiden kanssa tuottaa oikeuden hallita määrättyä huoneistoa tai kiinteistöä taikka kiinteistön osaa.

---

⁸⁷ Arvopaperin käsitteestä lisää esim. Karjalainen ym. (2005) s. 14-28.

⁸⁸ HE 88/1993.

Sijoituspalvelulain 5 §:n 1-2 kohdat määrittelevät arvopaperivälityksen niin, että sijoituspalvelulla tarkoitetaan *rahoitusvälineitä*⁸⁹ koskevien toimeksiantojen vastaanottamista ja välittämistä sekä rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen toteuttamista. Yhä yleisempää on, että välittäjä ottaa toimeksiannon vastaan ja antaa sen eteenpäin seuraavalle taholle, joka vasta toteuttaa toimeksiannon. Siksi määritelmä onkin jaettu kahteen osaan.⁹⁰

3.1.2 Arvopaperikeskuksen toiminta

Arvopaperimarkkinalain 1 §:ssä määritellään, mitä tarkoitetaan arvopaperipörssillä ja arvopaperipörssitoiminnalla. Arvopaperipörssillä tarkoitetaan arvopaperipörssitoimintaa eli pörssiarvopaperien kaupankäynnin edellytyksiä järjestävää ja ylläpitävää yhteisöä.

Pörssi ei ole kaupan osapuolena eikä välittäjänä, vaan tarjoaa markkinapaikan. Sen tuottamat palvelut ovat välttämättömiä arvopapereiden julkisessa kaupankäynnissä. Suomessa Helsingin Pörssi perii pörssivälittäjältä (pankkiiriliikkeeltä) julkisen kaupankäynnin perusteella maksuja, jotka koostuvat välittäjäoikeuden myöntämisen yhteydessä perittävästä liittymismaksusta, kiinteästä kuukausimaksusta, transaktioperusteisesta kaupankäyntimaksusta ja kuukausittain veloitettavasta tietoliikenne- ja tietopalvelumaksusta (kaupankäynti-informaatio, -ohjelmistot ja tietoliikenne).⁹¹

3.1.3 Sijoitusrahastotoiminta

Sijoitusrahastolain tarkoittama sijoitusrahastotoiminta on varojen hankkimista yleisöltä yhteistä sijoittamista varten ja näiden varojen sijoittamista pääosin rahoitusvälineisiin, kiinteistöihin ja kiinteistöarvopapereihin sekä sijoitusrahaston hallintoa. Sijoitusrahastot ovat siten omaisuusmassoja, jotka koostuvat osakkeista ja muista rahoitusvälineistä. Rahastojen varat koostuvat henkilöiden tai yhteisöjen ostamista rahasto-osuuksista. Rahastoa hoitaa rahastoyhtiö, joka myy ja markkinoi yleisölle rahasto-osuuksia sekä lunas-

---

⁸⁹ Rahoitusvälineet on määritelty sijoituspalvelulaissa. Rahoitusvälineitä ovat esim. optiot tai edellä mainitut AML:ssa tarkoitettut arvopaperit.

⁹⁰ Perusteltu HE:ssä 43/2007.

⁹¹ KHO:2001:4.

taa niitä. Rahaston varojen sijoitustoiminta sekä hallinto ja kirjanpito ovat rahastoyhtiön vastuun alla.

Rahasto-osuus on AML:ssa tarkoitettu arvopaperi, jolla ei ole varteenotettavia jälki-markkinoita. Rahasto-osuus on sijoittajan sijoittama määrä rahaa. Sijoittaja on oikeutettu saamaan osuuden rahaston tuotoista rahaston sääntöjen mukaisesti.

Säilytysyhteisö, kuten rahastoyhtiökin, on sijoitusrahastotoiminnan lakisääteinen organisaatio. Sen tehtävänä on ennen kaikkea valvoa rahastoyhtiön toimintaa. Säilytysyhteisö on sijoitusrahastolain mukaan viimekädessä vastuussa sijoitusrahaston arvolaskennan oikeellisuudesta.⁹²

3.1.4 Oheispalvelut

Lähtökohtaisesti verottomia sijoituspalveluyrityksille sallittuja oheispalveluita ovat sijoituspalveluun liittyvä luoton tai muun rahoituksen järjestäminen ja sijoituspalveluun liittyvä valuuttapalvelu. Sen sijaan verollisia ovat arvo-osuusrekisterin pito, sijoituskohdeiden säilytys- ja hoitopalvelut sekä tallelokeropalvelut, yksittäiset arvopaperien liikeseenlaskuun liittyvät palvelut sekä sijoitus- ja rahoitusneuvonta. Myös arvo-osuustilien avaukset ja ylläpito ovat verollista säilytystoimintaa. Kuitenkin, kun selvitys ja säilytys liittyvät yrityksen suorittamaan verottomaan arvopaperikauppaan, koko välityspalkkio on veroton.⁹³ Aiheeseen palataan luvussa 4.

3.2 Sijoituspalveluyritykset

3.2.1 Pankkiiriliike

Arvopaperinvälittäjän eli pankkiiriliikkeen liiketoiminta perustuu arvopaperipörssissä tapahtuvaan välitykseen. Asiakkaan osto- tai myyntitoimeksianto syötetään välittäjän nimissä pörssin kaupankäyntijärjestelmään (*Nasdaq OMX Helsinki Oy*). Pörssin järjestelmässä kaupat syntyvät automaattisesti kun toisiaan vastaavat myynti- ja ostotoimeksiannot kohtaavat.

---

⁹² Äärilä - Nyrhinen (2010) s. 468- 469.

⁹³ Kallio ym. (2007) s. 231-232.

Pörssissä arvopaperikauppa tapahtuu asiamiehen, eli välittäjän nimissä asiakkaan nimeä ilmaisematta. Siten arvopaperinvälitys on enemmänkin arvopaperien komissiokauppa kuin välitys.⁹⁴

Välityspalveluista peritään yleensä toimeksianto-, merkintä- tai välityspalkkio. Palvelun hinta voi myös sisältyä kauppahintaan. Palkkion suuruus määräytyy useimmiten kauppahinnan tai sijoitettavan määrän perusteella. Kaupankäynti pörssiosakkeilla edellyttää, että asiakkaalla on arvo-osuustili. Arvo-osuustilin avaamisesta ja ylläpidosta saatetaan myös palveluntarjoajakohtaisesti periä maksua.⁹⁵

3.2.2 *Omaisuudenhoitoyhtiö*

Sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 5 §:n 4 kohdassa täyden valtakirjan omaisuudenhoito on määritelty rahoitusvälineiden hoitamiseksi asiakkaan kanssa tehdyn sopimuksen nojalla siten, että sijoittamisen päätösvalta on annettu kokonaan tai osittain omaisuudenhoitajalle.

AML 4:2:1 §:n mukaan omaisuudenhoito vaatii aina kirjallisen omaisuudenhoitosopimuksen, jossa omaisuudenhoitajalle annetaan käyttöoikeus päämiehen arvo-osuustilille ja rahatilille. Käytännössä omaisuudenhoitaja antaa myynti- ja ostotoimeksiannot jollekin arvopaperinvälittäjälle, joka välittää kaupat pörssissä. Pörssi veloittaa palkkion omaisuudenhoitajalta tai suoraan omaisuudenhoitajan asiakkaalta. Omaisuudenhoitajan palkkio sidotaan yleensä salkun arvoon tai tuottoon.⁹⁶

Puhtaassa sijoitusneuvonnassa varainhoitaja ainoastaan neuvoo sijoittajaa sijoituspäätöksissä, muttei ole mukana toteuttamassa arvopaperitransaktioita. Tätä on pidetty selkeästi verollisena palveluna. Erona edellisessä kappaleessa mainittuun konsultoivaan omaisuudenhoitoon on se, että konsultoivassa omaisuudessa varainhoitaja sekä neuvoo että toteuttaa arvopapereiden ostot ja myynnit.⁹⁷

---

⁹⁴ Äärilä - Nyrhinen (2010) s. 454.

⁹⁵ Arvopaperinvälityksestä, Finanssivalvonta.

⁹⁶ Äärilä - Nyrhinen (2010). s. 457-458.

⁹⁷ Kallio ym. (2009) s. 245.

3.2.3 *Investointipankki*

Tässä investointitoiminnalla tarkoitetaan kaikenlaisia pääosin asiakasyritysten rahoitukseen ja myös muuhun yritystoiminnan uudelleenjärjestelyyn liittyviä palveluja. Niistä käytetään myös nimitystä corporate finance –toiminta.⁹⁸

Palkkio jakaantuu varainhoitotoimeksiannoissa pääsääntöisesti kiinteään neuvonantajapalkkioon ja onnistumispalkkioon, joka edellyttää, että varainhankintatransaktio toteutuu. Onnistumispalkkio muodostaa valtaosan kokonaispalkkiosta ja määräytyy prosentuaalisena osuutena hankittavista varoista. Onnistumispalkkion edellytykset eivät aina täyty, mutta palvelun myyjälle voidaan taata oikeus kiinteään neuvonantajapalkkion lisäksi kiinteämääräiseen lisäpalkkioon, josta käytetään nimitystä ”Drop Death Fee”.⁹⁹

Sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 5 §:n 6 kohdan mukaan rahoitusvälineen liikkeeseenlaskua tai myynnin järjestämistä antamalla siihen merkintä- tai ostositoumus pidetään sijoituspalveluna. Takauksessa on kyse siitä, että investointipankki joko merkitsee itse liikkeeseenlasketut tai myytävät osakkeet ja myy niitä omissa nimissään sijoittajille. Investointipankki voi myös sitoutua ostamaan ne osakkeet, joita annin tai myynnin yhteydessä ei saada myydyksi. Myös rahoitusvälineen liikkeeseenlaskun tai myynnin järjestämistä ilman merkintä- tai ostositoumusta pidetään sijoituspalveluna lain 7 §:n mukaan.

Liikkeellelaskun järjestämiseen liittyy usein vastuu myynnin ja markkinoinnin suunnittelusta ja listalleottoesitteen laatimisesta. On huomioitava, ettei tarjousesitteen osien tai ehtojen kirjoittaminen ole sijoituspalvelua, mikäli siihen ei liity suunnittelu-, järjestämis- tai koordinoituvastuuta. Toisaalta merkintäpaikkana toimiminen on puolestaan SipaL 5 §:n 1 kohdan tarkoittamaa toimeksiantojen välittämistä.¹⁰⁰

Private placement –palvelu tarkoittaa sijoittajien hankintaa yksityisesti, eli investointipankki etsii kohdeyhtiölle oman pääoman ehtoista rahoitusta yksityisesti eikä julkisilta markkinoilta. Private placement –palvelu muutoin vastaa pitkälti sitä, mitä liikkeeseen-

---

⁹⁸ Äärilä – Nyrhinen. (2010) s. 461.

⁹⁹ Kallio ym. (2009) s. 246.

¹⁰⁰ Äärilä – Nyrhinen (2010) s. 462.

laskun järjestämisessä tehdään. On katsottu, että private placement –toimintaan ei tarvita SipaL:n mukaista toimilupaa.¹⁰¹

Yritysjärjestelyissä on kyse osakekaupoista, sulautumisesta, jakautumisesta, liiketoimintasiirrosta, osakevaihdosta tai yhtiön purkamisesta. Yritysjärjestelytoimeksiannot liittyvät siten näiden järjestelyjen toteuttamiseen. Yrityskaupat voidaan karkeasti jakaa kahtia liiketoimintakauppoihin ja osakekauppoihin. Liiketoimintakaupassa kaupan kohteena on koko liiketoiminta, yksittäinen liiketoiminta-alue tai yksittäiset liiketoiminta-alueet.. Osakekaupan kohteena on yhtiön koko osakekanta tai osa osakekannasta. On myös mahdollista, että kaupan kohteena on useiden yhtiöiden osakekantoja tai osa niistä. Osakevaihto on yksi osakekaupan muoto. Sulautumisella tarkoitetaan kahden tai useamman yhtiön yhdistämistä yhdeksi yhtiöksi ja lopulta sulautuva yhtiö lakkaa olemasta. Liiketoimintasiirto on substanssikaupan, eli liiketoimintakaupan erityistilanne. Tällöin myyjäyhtiö saa rahavastikkeen sijaan ostajayhtiön osakkeita. Jakautuminen on menettely, jossa osakeyhtiö jakautuu siten, että jakautuvan yhtiön varat ja velat osittain tai kokonaan siirtyvät selvitysmenettelyittä yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle ja jakautuvan yhtiön osakkaat saavat vastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita, rahaa, muuta omaisuutta tai sitoumuksia. Purkautumisessa osakeyhtiö lakkaa olemasta ja sen varat siirtyvät osakkaille.¹⁰²

Pelkistetyimmässä yritysjärjestelytoimeksiannossa on rajoitetusti rahoituksen suunnitellua pääasiallisen tehtävän ollessa yrityksen tai sen osan myynti tai osto, yritysrakenteen muuttaminen tai muu yritysjärjestely.

3.2.4 Sijoitusrahastoyhtiö

Sijoitusrahastoyhtiö harjoittaa sijoitusrahastotoimintaa hankkimalla varoja yleisöltä yhteistä sijoittamista varten kappaleessa 3.1.2. selostetulla tavalla.¹⁰³ Pääomarahaston toiminta perustuu yrityksiin tehtäviin oman pääoman ehtoihin sijoituksiin. Rakenteellinen ero sijoitusrahastotoimintaan on se, että pääomasijoitustoiminnassa rahastot ovat itse-

---

¹⁰¹ Kallio ym. (2009) s. 247.

¹⁰² Karsio ym. (2012) s. 157, s. 174, s. 184, s. 200, s. 216, s. 238.

¹⁰³ Äärilä - Nyrhinen (2010) s. 468- 469.

näisiä oikeushenkilöitä ja nimenomaan ne harjoittavat arvonnäisäverotonta pääomasijoitustoimintaa. Pääomarahaston hallinnoinnista vastaa erillinen hallinnointiyhtiö.¹⁰⁴

3.3 Sijoituspalveluyritykset ja arvonnäisäverotus

Sijoituspalveluyritysten tarjoamat sijoituspalvelut voidaan kategorisesti jakaa kolmeen päätoimintoon, joita ovat arvopaperinvälitys, omaisuudenhoito ja corporate finance-toiminta. Sijoituspalveluyrityksellä voi olla toimilupansa puitteissa oikeus harjoittaa useampaa kuin yhtä yllä mainituista toiminnoista. Tällöin henkilöstö, tietoverkot ja toiminnot tulee erillistää, sillä corporate finance -yksikössä vireillä olevaa toimeksiantoa koskevan tiedon kulku meklareille ja omaisuudenhoitajille pyritään estämään. Useimmiten toiminnot ovatkin täysin erillisiä yhtiöitä konsernin sisällä. Alalta löytyy myös vain tiettyyn sijoituspalvelutoimintaan erikoistuneita itsenäisiä sijoituspalveluyrityksiä.¹⁰⁵

Suomessa voivat sijoituspalvelujaan tarjota myös ulkomaiset ETA-alueella toimiluvan saaneet sijoituspalveluyritykset. Niillä tulee olla kotivaltion viranomaisen toimilupa tai Rahoitustarkastuksen erikseen myöntämä toimilupa. Ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua ja sen jäsenyydestä korvausrahostossa säädetään ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa annetussa laissa (26.7.1996/580).

Rahoituspalveluiden arvonnäisäverovapautus koskee suurelta osin sijoituspalveluja. Se mitä sijoituspalveluyritykset voivat toimintansa puitteissa tarjota, ei ole aina yhdenmukainen sen kanssa, mitä arvonnäisäverolaissa tarkoitetaan verottomalla rahoituspalvelulla. Arvonnäisäverotuksella on näin ollen oma vaikutuksensa näiden yhtiöiden toiminnassa ja osa sijoituspalveluista katsotaankin arvonnäisäverollisiksi palveluiksi.

Arvonnäisäverolaki itsessään tarjoaa suppean lähtökohdan verottoman rahoituspalvelun tulkinnalle, minkä vuoksi tulkintaa määrittelevät useat korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ja keskusverolautakunnan ratkaisut. Sijoituspalveluyritysten toimintaan merkittäväällä tavalla vaikuttaa muutos, joka on kirjattu täyden valtakirjan omaisuudenhoi-

---

¹⁰⁴ Kallio ym. (2009) s. 249.

¹⁰⁵ Kallio ym. (2011) s. 263.

don arvonnlisäverotuksen vero-ohjeeseen, johon palataan luvun 4 yhteydessä. Muutos juontaa juurensa Euroopan unionin tuomioistuimen antamasta tuomiosta.

Rahoitusvälineiden markkinoita koskevan direktiivin (2004/39/EY) edellyttämät lakimuutokset tulivat voimaan 1.11.2007. Tällöin astui voimaan uusi sijoituspalveluyrityksistä annettu laki, jonka yhtenä keskeisimpänä uudistuksena pidetään sitä, että sijoitusneuvonnasta tuli luvanvarainen sijoituspalvelu. Se, että jokin palvelu on SipaL:n mukaan luvanvarainen sijoituspalvelu, ei suoraan tarkoita sitä, että se olisi arvonnlisäverolaissa tarkoitettu veroton rahoituspalvelu.¹⁰⁶

Sittemmin komissio on ehdottanut veropohjan laajentamista myös finanssialalle. Se on vuodesta 2009 lähtien tutkinut yhdessä G20-ryhmän (Pittsburghin ja Toronton kokoukset) kanssa keinoja ottaa käyttöön maailmanlaajuinen finanssitransaktiovero. Komissio on tutkinut finanssialan verottamista Euroopan unionin tasolla useiden kuukausien ajan ennen kuin se 29.6.2011 ilmoitti ehdottavansa finanssitransaktioveron käyttöönottamista.¹⁰⁷ Komissio on 28.9.2011 esittänyt ehdotuksen¹⁰⁸ Euroopan unionin 27 jäsenvaltiossa käyttöön otettavasta finanssitransaktioverosta. Finanssipalvelut ovat useimmissa tapauksissa vapautettu arvonnlisäverosta, ja on esitetty, että tästä syystä finanssipalveluiden verotus on liian matala. Komission mukaan finanssipalvelut hyötyvät tällä hetkellä etuuskohtelusta verrattuna muihin aloihin, ja lisäksi ala hyötyy erittäin korkeista voittomarginaaleista ja siitä, että se tietää hallitusten suojelevan finanssilaitoksia talouskriisin vaikutuksilta.¹⁰⁹

Ruotsissa ehdotettiin 80- ja 90 lukujen vaihteessa erityistä veroa rahoitussektorille, mikä ei koskaan kuitenkaan johtanut lainsäädäntöön. Ehdotuksen lähtökohtana oli ajatus, jonka mukaan arvonnlisävero on periaatteellisesti yleinen ja kaiken kulutuksen kattava välillinen vero. Näin ollen poikkeukset siitä muodostavat ongelmia kilpailuneutraliteetin kannalta. Tämän on puolestaan arvioitu johtavan vääristyneeseen resurssien allokointiin ja kansantalouden hyvinvointitappioihin. Rahoituspalveluiden arvonnlisäverovapauden

---

¹⁰⁶ Manninen (2008) Mitä on luvanvarainen sijoitusneuvonta? Edilex Asiantuntijakirjoitukset.

¹⁰⁷ Komission tiedote: Finanssitransaktiovero: finanssialalta odotetaan kohtuullista panosta.

¹⁰⁸ COM (2011) 594.

¹⁰⁹ Komission tiedote: Finanssitransaktioveroa koskevat yleiset yhteiset säännöt s. 1.

nähdään olevan eräänlainen tukimuoto ja aiheuttavan piilevää verorasitusta rahoituspalveluiden kustannusrakenteisiin.¹¹⁰

3.4 Finanssitransaktiovero

Finanssialan on arvioitu saavan veroetua noin 18 miljardin euron verran, koska finanssipalvelut on vapautettu arvonlisäverosta. Finanssiala on saanut muutenkin jäsenvaltioilta huomattavaa rahoitustukea. Komission mukaan uudella finanssialan verolla varmistettaisiin se, että finanssilaitokset antaisivat panoksen talouden elpymisen kustannuksiin, ja estettäisiin riskialtis ja tuottamaton kaupankäynti. Vero kattaisi 85 prosenttia kaikista finanssilaitosten välisistä transaktioista. Kansalaisia ja yrityksiä vero ei koskisi, joten asuntolainat, pankkilainat, vakuutus sopimukset ja muut yksityishenkilöiden tai pienten yritysten suorittamat rahoitustoiminnot eivät kuulu ehdotuksen soveltamisalaan.¹¹¹

Finanssitransaktiovero voidaan yleisesti katsoa maksuksi, velvollisuudeksi tai yhdeksi veroksi muiden verojen joukossa. Se on kuitenkin ennen kaikkea arvonlisäveron kaltainen vaihdantaan kohdistuva vero.¹¹² Finanssitransaktiovero on vero, joka kannetaan rahoitusinstrumenttien vaihdosta pankkien tai muiden finanssilaitosten kesken. Kyseessä ovat näin ollen arvopaperit, joukkovelkakirjat, osakkeet ja johdannaiset. Kaikki finanssilaitokset kattavana vero tulisi koskemaan sijoituspalveluyrityksiä. Ehdotettu transaktiovero tulisi perustumaan finanssilaitoksen tai kaupankäyjän verotuksellisen kotipaikan periaatteeseen. Verotus tapahtuisi sen vuoksi jäsenvaltiossa, jossa transaktioon osallistuvan finanssilaitoksen toimipaikan katsotaan sijaitsevan. Näin ollen finanssitransaktiota verotettaisiin aina, kun siinä olisi mukana EU:ssa asuva osapuoli, vaikka varsinainen transaktio suoritettaisiin EU:n ulkopuolella. Tällä vältettäisiin siirtymisriskiä.¹¹³

---

¹¹⁰ SOU 1990:46 s. 9-10.

¹¹¹ Komission tiedote: Finanssitransaktiovero: finanssialalta odotetaan kohtuullista panosta.

¹¹² Wrobel (1996) Financial transactions taxes.

¹¹³ Komission tiedote: Finanssitransaktioveroa koskevat yleiset yhteiset säännöt s. 2.

Suunniteltu rahoitusmarkkina- eli finanssitransaktiovero ei varsinaisesti ole uusi keksintö.¹¹⁴ Erilaisia rahoitusmarkkinoihin kohdistuneita transaktioveroja on ollut eri valtioilla käytössään jo aikaisemminkin.¹¹⁵ Suomessakin oli vuoteen 1992 saakka käytössä leimavero, joka kohdistui pörssissä tapahtuviin arvopaperiluovutuksiin. Leimavero koski pitkään myös tietynlaisia velkasitoumuksia. Finanssitransaktioverojen alkumuotona voidaankin pitää juuri leimaveroa, jolla on juurensa jo 1600-luvulla. Suomessa 1990-luvun kriisin seurauksena tämän kaltaiset verot poistettiin ikään kuin kriisin hoitokeinona, kun taas nykyisessä kriisissä niiden odotetaan olevan tilanteen korjaajia.¹¹⁶

Useilla valtioilla on ollut jonkin asteinen finanssitransaktiovero käytössään jonkin tietyn ajanjakson. Wrobel on tehnyt kansainvälisen vertailun 1980-luvun puolivälin aikaisista finanssitransaktioveroista. Sitä, millaisia kokemuksia eri valtioilla on ollut finanssitransaktioveron käytöstä, on tutkittu suhteellisen vähän. Wrobel nostaa erityisesti esiin kaksi valtiota, Ruotsin ja Englannin, joiden kokemuksia finanssitransaktioverosta on tutkittu laajimmin. Englannissa verosta ei aiheutunut mittavia ongelmia, mutta se kuitenkin hallituksen toimesta päätettiin poistaa. Sitä vastoin Ruotsi luopui verosta, kun se muiden negatiivisten vaikutusten ohella osoittautui tehottomaksi tulonlähteeksi. Ruotsin oli tarkoitus kerätä 1,5 miljardia kruunua valtiolle tuoton jäädessä kuitenkin vain 80 miljoonaan. Silloisesta osakekaupasta siirtyi ulkomaille 60 prosenttia ja obligaatiokaupasta hävisi 80 prosenttia. Veron myötä Ruotsin johdannaiskauppa loppui lähes kokonaan. Vuonna 1990 korkosijoituksiin kohdistuva transaktiovero poistettiin käytöstä. Vuoden 1991 loppuun mennessä myös muut finanssitransaktioverot oli otettu pois käytöstä. Ruotsissa transaktioveron käyttöönottoa perusteltiin sillä, että finanssimarkkinoilla tehdyt osakekaupat olivat omiaan horjuttamaan talouden tasapainoa sekä kasvattamaan tuloeroja. Huomattavaa on, että poliittinen ilmapiiri oli veron käyttöönottamisen aikana vahvasti tulontasauksen puolella. Ajan henkeen sopi vaatia myös finanssimarkkinoilta oma panoksensa. Kun vero 1990-luvulla poistettiin käytöstä, oli poliittinen ilmapiiri

---

¹¹⁴ Linnakangas (2012) s. 462.

¹¹⁵ Wrobel (1996) Financial transactions taxes.

¹¹⁶ Linnakangas (2012) s. 462.

vastaavasti kääntynyt toiseen suuntaan, mikä osaltaan vaikutti maan veropoliittisiin päätöksiin.¹¹⁷

---

¹¹⁷ Wrobel (1996).

4. SIJOITUSPALVELUJEN ARVONLISÄVEROKOHTELU

4.1 Yleistä

Sijoituspalveluyritykset tarjoavat usein verottomien rahoituspalvelujen yhteydessä myös normaalisti arvonlisäverollisia palveluja. Palvelut saattavat olla selkeästi muuta kuin rahoituspalveluja tai ne saattavat jonkin määritelmän mukaan olla rahoituspalveluja, vaikka ne arvonlisäverolaissa olisikin katsottu verollisiksi.¹¹⁸ Tapauskohtaisesti kilpailuneutraalisuutta kunnioittaen tietty toiminta voidaan katsoa verottomaksi rahoituspalveluksi.

Kaikki rahoitusalan toimijat pyrkivät parantamaan kilpailukykyään yhä kiristyvässä kilpailuasetelmassa paitsi toistensa kanssa, myös Euroopan unionin ulkopuolelle sijoituneiden toimijoiden kanssa. Alalla tapahtuneeseen konsolidointiin on suurelta osin vaikuttanut tarve tehokkuuteen, mutta kustannusten vähentämiseen tähtäävät strategiat saavat eri ilmenemismuotoja. Talouden toimijat ovat kehittäneet erilaisia menetelmiä parantaakseen kilpailukykyään, joista yleisimpiä ovat toimintojen ulkoistamiset, joilla pyritään pienentämään hallinto- ja työvoimakustannuksia. Näitä ovat esimerkiksi osakkeiden säilytys ja hallinnolliset tehtävät. Rahoitusalan toimijat ovat toiseksi yhdistäneet toimintojaan, minkä tavoitteena on kustannusten jakaminen. Tämä on käytännössä esimerkiksi tietokonejärjestelmien ja ohjelmien kehittämistä yhteisesti useita pankkeja varten. Alihankinta puolestaan luo ylimääräisen jakeluportaan rahoitustuotteita varten. Nämä edellä mainitut menetelmät merkitsevät sitä, että arvoa tuotetaan vähemmän organisaation sisällä, mutta sen sijaan sitä tuottavat riippumattomat kolmannet osapuolet rahoitustuotteiden toimittajille suoritettavina palveluina. Tämä aiheuttaa sen ongelman, että kyseiset palvelut eivät välttämättä enää kuulu rahoituspalvelujen alv-piiriin, jonka takia osa niistä laskutetaan arvonlisäverollisina. Usein tilanne on se, ettei asiakas voi vähentää tätä arvonlisäveroa, koska sillä ei ole vähennysoikeutta sen vuoksi, että se itse tarjoaa verottomia vakuutus- tai rahoituspalveluja. Tällaisesta vähennyskelvottomasta arvonlisäverosta tulee osa kustannuksia.¹¹⁹

Käytännössä sijoituspalveluyritysten tuottamat sijoituspalvelut jakaantuvat kolmeen päätoimintoon, joita ovat arvopaperinvälitys, omaisuudenhoito ja corporate finance-

---

¹¹⁸ HE 88/1993 s. 69.

¹¹⁹ KOM (2007) 747.

toiminta. Tässä luvussa tullaankin käsittelemään näiden toimintojen arvonlisäverotuskäytäntöä, ja erityisesti myös sitä, millä periaatteilla tulkinnalliset tilanteet voidaan ratkaista. Luvussa on mukana myös sijoitusrahastotoimintaa käsittelevä osuus. Sijoituspalveluyritykset usein toimilupansa puitteissa harjoittavat samaan aikaan useampaa edellä mainituista toiminnoista.¹²⁰

Pankki-, rahoitus-, arvopaperi- ja vakuutustoiminta ovat myös Ruotsissa saaneet arvonlisäverotuksessa erityisaseman. Ruotsin lainsäädännössä kohdassa ML 3 kap 9 § 1 st. on säädetty arvonlisäverotuksen ulkopuolelle toiminta, joka on arvopaperikauppaa tai siihen verrattavaa toimintaa. Näin ollen laajempi tulkinta painottaa kohtaa ”arvopaperikauppaa tai siihen verrattavaa toimintaa” ja ulottaa verottomuuden palveluihin, joiden toiminta perustuu arvopaperikauppaan tai arvopaperivälitykseen. Ruotsin oikeuskäytännöstä löytyy sijoituspalvelujen arvonlisäverotukseen liittyviä ratkaisuja, joista muutamia on esitelty tässä luvussa. Huomio kiinnittyy erityisesti niihin tapauksiin, joissa sijoituspalvelu on katsottu arvonlisäveronalaiseksi.

Ruotsin skatterättsnämnden vastaa Suomen keskusverolautakuntaa. Se on ottanut kannan, että verottomien rahoituspalvelujen on oltava tyypillisiä pankkisektorin toimintoja. Verovapauden rajanveto tehdään arvioimalla, ovatko kyseessä olevat toiminnot luonteenomaisia pankkien ja rahoituslaitosten toimintoja. Näin ollen esimerkiksi sijoituspalveluyritysten suorittamat analyysi- ja neuvontapalvelut eivät ole verottomia rahoituspalveluja.

4.2 Arvopaperinvälitys

Kuten aiemmin on jo todettu, arvopaperin käsite on arvonlisäverotuksessa merkittävästi laajempi, kuin arvopaperimarkkinalaissa. Arvopaperikauppa on AVL 42 §:n mukaan veroton rahoituspalvelu. Lain esitöissä arvopaperikauppaan luetaan mukaan osakkeiden ja muiden niihin verrattavien osuuksien, saatavien sekä johdannaissopimusten myyntiä ja välitystä, myös silloinkin kun ne eivät perustu asiakirjaan. Lausutaan myös, että

---

¹²⁰ Kallio ym. (2011) s. 263.

omaan salkkuun tapahtuvan arvopaperikaupan lisäksi verottomuus koskisi arvopaperin välitystoimintaa.¹²¹

Euroopan unionin tuomioistuin on todennut 10.3.2011 antamassaan tuomiossa asiassa C-540/09 *Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp* seuraavaa: ”vapautus arvonnalisäverosta kattaa palvelut, joita luottolaitos tarjoaa merkintätakuun muodossa vastiketta vastaan yhtiölle, joka aikoo toteuttaa osakeannin, kun takuu merkitsee luottolaitoksen sitoutumista hankkimaan itselleen ne osakkeet, joita mahdollisesti ei merkitä osakkeiden merkinnälle asetetussa määräajassa.”

Vanhemmissa KHO:n ratkaisujen perusteluissa on otettu kanta, jonka mukaan verotonta olisi vain nimenomaan SipaL:ssa tarkoitettu toimiluvanvarainen arvopaperinvälitys (esim. KHO 23.12.1998). Tällainen tulkinta on nykykäsityksen valossa kuitenkin vanhentunut, sillä ylesterminologian mukainen välitys kuuluu nykykäsityksen mukaan verottoman arvopaperin välityksen määritelmään. Kyse on siis päämiehen nimissä ja lukuun tapahtuvasta arvopapereiden ostosta ja myynnistä AVL:n näkökulmasta.¹²²

Ruotsissa välitys luottolaitoksen ja pankin välillä on tapauksessa (RÅ 1994 not 13) rajattu rahoituspalvelujen ulkopuolelle. Ruotsin oikeus on katsonut, että tällainen välityspalvelu on veronalainen arvonnalisäverotuksen yleissäännöksen 3 kap. 1 §:n mukaan.

Erona Euroopan unionin direktiiviin, Ruotsin arvonnalisäverolaissa välitys ei kuulu tyypillisiin pankki- ja rahoitustoimintoihin. Kun arvioidaan sitä, onko arvopaperin välitys arvonnalisäverotonta, tarkastellaan liityntää arvopaperikauppaan. Edelleen arviointi siirtyy välittäjään, eli siihen mitä välitystoiminnalla tässä tarkoitetaan. Tyypilliseksi välitystoiminnan harjoittajaksi katsotaan meklari, jolla ei toisaalta ole juridisesti tarkkaan rajattua toimenkuvaa. Tietyt välitystoimet ovat lailla säännelty, kuten esimerkiksi kiinteistövälittäjän toimenkuva, josta voidaan saada tulkinta-apua pörssimeklarin luonnehdintaan. Ruotsin kiinteistövälityslaki (fastighetsmäklarlagen 1995:400) määrittelee kiinteistövälittäjän toiminnan aktiiviseksi osapuolten etsinnäksi, ja toimintaan voi sisältyä omaisuuden siirtoja. Rajanveto varsinaisen välityksen ja omatoimisen omaisuudenhoidon sekä neuvonannon välillä on olennainen. Normaalisti arvopaperikeskus ei ota varsinaista

---

¹²¹ HE 88/1993 s. 68.

¹²² Kallio ym. (2011) s. 264.

maksua välityspalveluistaan, vaan ne ikään kuin kuuluvat hintaan. Arvopaperikeskus pyrki ensisijaisesti stimuloimaan kaupantekoa pörssissä. Asiakkaan soitto meklarilleen ennen kaupantekoa ei vaikuta tehtyjen osakekauppojen hintaan. Asiakas maksaa joka tapauksessa tietyn provision. Pääasiallisuusperiaatteen valossa palvelu katsotaan välityspalveluksi, joka on kokonaisuudessaan verovapaa sen selkeän arvopaperikaupan luonteen vuoksi. Sitä vastoin tiedonantopalvelut sekä sijoitusneuvonta, kun niistä veloitetaan erikseen, ovat arvonlisäverollisia toimintoja.¹²³

Westbergin tulkinnan mukaan Ruotsin arvonlisäverolaissa tarkoitettu arvopaperikauppa kytkeytyy hyvin lähelle sitä, miten Ruotsin Finansinspektionen määrittelee luvanvaraisen pankkiiriliikkeen toiminnan. Pankkiiriliikkeen toiminnaksi katsotaan ainakin toiminta, johon kuuluu erilaisten rahoitusvälineiden kaupinta omaan tai toisen lukuun omissa nimissä, välitystoiminta ostajan ja myyjän välillä ja muu osake-emissioon tai vastaavaan osallistuminen. Tällainen luvanvaraista arvopaperikauppaa harjoittava yhtiö voi luvanvaraisesti tarjota myös esimerkiksi sijoitusneuvontaa ja säilytyspalveluita. Westberg on kuvailut pankkiiriliikkeen toimintaa useista toiminnoista koostuvaksi, jolloin niiden sisällöistä voidaan kiistellä, ja jotka loppujen lopuksi toteuttavat rahoitusvälineiden välitystä tai kauppaa. Näin ollen sellaisissa tapauksissa ei pitäisi olla mahdollista jakaa palvelua keinotekoisesti arvonlisäverottomaan ja arvonlisäverolliseen osaan. Nimittäin välittäjä voi toimia olennaisena linkkinä kaupanteossa, vaikka hän ei käsittelisi omaisuuksia.¹²⁴ Tämä ei kuitenkaan ole esteenä sille, etteikö yhtiö, joka harjoittaa luvanvaraista arvopaperikauppaa, voisi harjoittaa verollisena toimintana esimerkiksi sijoitusneuvontaa tai säilytyspalveluita pääasiallisen toimintansa ohella.¹²⁵

4.2.1 Kaupankäyntimaksut ja selvitystoiminta

Pörssimaksut, OTC-käyttömaksut ja selvitysmaksut olivat verollisia korkeimman hallinto-oikeuden 6.10.1995 antaman ratkaisun T 4019 valossa.¹²⁶ Muuttaen tätä aikaisempaa kantaansa korkein hallinto-oikeus antoi 18.1.2001 ratkaisun T 70 koskien arvopaperin-

---

¹²³ Hultqvist (1998) s. 145-153.

¹²⁴ Luvanvaraista välitystoimintaa on määritelty lainkohdassa 1 kap. 3 § 2 p. lag (1991:981) om värdepappersrörelse.

¹²⁵ Westberg (1997) s. 153-154.

¹²⁶ Juote (1997) s. 553.

välityksen kaupankäyntimaksuja ja selvitystoimintaa. Maksut, jotka Helsingin Pörssi veloittaa välittäjältä julkisen kaupankäynnin perusteella, on katsottu verottomiksi. Tarjoamalla markkinapaikan pörssi harjoittaa toimintaa, joka on arvopaperikaupan kannalta olennainen, erityinen ja erillinen palvelu kuten sen edellytetään olevan. Siten pörssin suoritteita on pidettävä verottomina rahoituspalveluina.

Samaisessa ratkaisussa T 70 Suomen Arvopaperikeskuksen selvitystoiminnasta veloittavat maksut on katsottu olevan korvausta verottomista rahoituspalveluista. Arvopaperikeskus velottaa maksut selvitysosapuolelta verottomina. Selkeimmillään kiertokulku menee niin, että selvitysosapuolena on kaupat pörssissä välittänyt arvopaperinvälittäjä ja näin ollen selvityskustannukset sisältyvät välittäjän asiakkaalta veloittamaan verotomaan arvopaperinvälityspalkkioon. Samoin Ruotsissa sijoitusneuvonnasta ja selvityspalveluista perityt maksut sisältyvät arvopaperinvälityksen hintaan, joka on veroton. Ruotsalaisen tulkinnan mukaan ne olisivat verollisia palveluja kun niistä veloitetaan erikseen.

On mahdollista, että selvitystoiminta on ulkoistettu eli arvopaperinvälittäjä ei itse toimi selvitysosapuolena. Kun arvopaperinvälittäjä ostaa tämän palvelun ulkopuoliselta selvitysosapuolelta, voi tämä kyseinen selvitysosapuoli veloittaa selvityspalvelut arvopaperinvälittäjältä verottomana KHO:n 25.4.2003 antaman ratkaisun T 1042 mukaan. Tämä suomalainen tulkinta eroaa ruotsalaisesta siinä, kuinka erikseen tarjotut selvityspalvelut tulee verottaa.

4.2.2 Arvopaperien säilytys

Sitä vastoin arvopaperien säilytys on verollinen palvelu. Mikäli arvo-osuustilille kirjaus liittyy säilytykseen, ovat kirjausmaksut arvonlisäverollisia. Jos taas kirjaus liittyy arvopaperikauppaan, on kirjausmaksu veroton. Käytäntö kuitenkin näyttää, että Arvopaperikeskus veloittaa kauppojen kirjausmaksut tilinhoitajayhteisöiltä verollisina. Tilinhoitajayhteisöt vastaavasti veloittavat kyseiset maksut verollisina asiamiehiltään tai arvo-osuustilin haltijoilta. Tilinhoitajayhteisönä tai asiamiehenä saattaa olla kaupan välittänyt ja selvittänyt arvopaperinvälittäjä, jolloin tilikirjausmaksut saattavat sisältyä arvopaperin välityspalkkioon, jolloin ne käsitellään verottomina ja tällöin niihin sisältyä piilevä

Arvopaperikeskuksen veloittama vero.¹²⁷ Käytäntö on sama myös Ruotsissa. Ruotsalaisen tulkinnan mukaan säilytys- ja neuvonantopalvelujen maksut useimmiten sisältyvät verottomaan välityspalvelumaksuun, eikä niitä tule eritellä. Kuitenkin erikseen velotettuina niiden tulisi olla arvonnisäverollisia maksuja.

Arvo-osuustilille kirjaamisesta veloittavat maksut on katsottu verollisiksi keskusverolautakunnan antamassa ratkaisussa 7.11.2001 nro 95. Tilinhoitajayhteisönä sekä tilinhoitajayhteisön asiamiehenä yhtiö peri tilisiirtomaksuja ja kirjausmaksuja arvo-osuustilien haltijoilta. Maksut perustuivat arvo-osuustilitapahtumien kirjauksiin tilinhalijan arvo-osuustilille kauppatapahtumien tai tilisiirtotapahtumien perusteella. Katsottiin, että arvo-osuustileille tapahtuvat kirjaukset ja tilisiirrot ovat kiinteä ja oleellinen osa verollista arvo-osuuksien säilytys- ja tallessapitopalvelua. Näin ollen yhtiön oli suoritettava kirjaus- ja tilisiirtomaksuista arvonnisäveroa. Ratkaisussa ei ollut merkitystä sillä, että yhtiö saattoi periä erillisen maksun arvo-osuuksien säilyttämisestä eikä sillä, kuuluivatko arvopaperinvälittäjä ja tilinhoitajayhteisö samaan verovelvollisuusryhmään.

Verollista säilytystoimintaa ovat myös arvo-osuustilien avaukset ja ylläpito, ns. corporate actionit kuten osakeannit, tuotonmaksut sekä asiakasraportointi.¹²⁸

4.3 Omaisuudenhoito

Sipal:ssa määritelty omaisuudenhoito on ammattimaista, asiakaskohtaiseen toimeksiantoon perustuvaa sijoituskohteiden tai yksityisen osakeyhtiön arvopaperien hoitamista. Asiakkaan valtuuttamana ja asiakkaan lukuun käydään kauppaa hoitoon uskotuilla arvopapereilla tai muilla varoilla ja mahdollisesti suoritetaan myös muita omaisuutta koskevia toimeksiantoja. Toimiluvanvarainen omaisuudenhoito tarkoittaa ns. täyden valtakirjan omaisuudenhoitoa. Tällöin omaisuudenhoitajalla on valta päättää asiakkaan sijoitustoimenpiteistä joko vapaasti tai sovitun sijoitusstrategian mukaisesti.

---

¹²⁷ Äärilä – Nyrhinen (2008) s. 427.

¹²⁸ Kallio ym. (20011) s. 265.

4.3.1 Täyden valtakirjan omaisuudenhoito

Nimenomaan täyden valtakirjan omaisuudenhoito on tähänastisen käsityksen valossa arvonlisäveroton. KHO on tehnyt tämän linjauksen 31.3.1999 ratkaisussa T 686. Tätä ennen omaisuudenhoidosta saatavaa palkkiota pidettiin sijoituspalveluyrityksen arvonlisäverollisena myyntinä. Aiemmassa ratkaisussaan (KHO 29.8.1995 T 3237) korkein hallinto-oikeus päätyi johtopäätökseen, jonka mukaan omaisuudenhoidosta saatavaa palkkiota oli pidettävä arvonlisäverollisena toimintana.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisulla (KHO 29.8.1995 T 3237) muutettiin täyden valtakirjan omaisuudenhoitoa koskevaa määritelmää taas siten, että sen mukaan omaisuudenhoitajalla voi olla myös vain osittainen päätösvalta. Näin ollen asiakkaalla voi olla päätösvaltaa yksittäisten tapausten suhteen tai määrätyissä rajoissa. Asiantuntijoiden käsityksen mukaan omaisuudenhoitajan toiminta on luvanvaraista sijoituspalvelua ja arvonlisäverottomuus kattaisi myös tällaisen toimeksiantosopimuksen perusteella saadut palkkiot.

Kuitenkaan tässä ei luvanvaraisuutta olla pidetty itseisarvoisena arvonlisäverotuksen kannalta. Näin ollen esimerkiksi elinkeinonharjoittaja, joka harjoittaa päätoimisesti jotain muuta toimialaa ja hoitaa eläkesäätiönsä arvopaperisalkkua täydellä valtakirjalla, harjoittaa omaisuudenhoidon osalta verotonta toimintaa.

Ruotsissa palkkioita, jotka saatiin arvopapereiden hallinnasta pidettiin arvonlisäverollisina tapauksessa (RÅ 1993 not 71). Kyse oli täyden valtakirjan omaisuudenhoidosta. Hultqvist on todennut, että omaisuudenhoito, eli tietystä pääomasta huolehtiminen parhaaksi katsomallaan tavalla, on luonteeltaan pääasiallisesti neuvonantoa siitä, kuinka pääoma tulisi käyttää tai sijoittaa. Pääasiallisesti kyseessä ei ole arvopapereiden myynti tai välitys. Näin ollen se ei mitään ilmeisimmin ole rahoituspalvelu. Arvopapereiden hallinta ja säilytyspalvelut eivät kuulu verottomiin rahoituspalveluihin kuudennen arvonlisäverodirektiivin 13 B artiklan 5 kohdan mukaan. Tässä Ruotsin oikeuskäytäntö ja direktiivi ovat keskenään yhdenmukaiset.¹²⁹

Euroopan unionin tuomioistuimen asiassa C-44/11 *Deutsche Bank AG* antaman tuomion seurauksena täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalvelujen verotuskäytäntö tulee Suo-

---

¹²⁹ Hultqvist (1998) s. 152-153.

messa muuttumaan tähänastisesta käsityksestä. EUT katsoi, että täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalvelu muodostuu kahdesta eri palvelusta, joita ovat toisaalta asiakkaan sijoitusomaisuuden analysointi sekä valvonta ja toisaalta osto- ja myyntitoimeksiantojen antaminen. Tuomioistuimen mukaan nämä palvelut ovat keskenään samanarvoisia ja liittyvät niin kiinteästi toisiinsa, että liittymisperiaatetta soveltaen täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalvelua tulee tarkastella yhtenä kokonaispalveluna, joten palvelua ei voida pitää arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EY) 135 artiklan 1 kohdan f alakohdassa tarkoitettuna arvopapereita koskevana liiketoimena. Tuomiossa on lisäksi todettu, ettei täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalvelua voida pitää arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan g alakohdassa tarkoitettuna sijoitusrahastojen hallintaa koskevana palveluna. Näin ollen täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalveluja on pidettävä arvonlisäverollisina palveluina myös Suomessa.¹³⁰

4.3.2 Konsultoiva omaisuudenhoito

Konsultoivassa omaisuudenhoidossa varainhoitaja neuvoo sijoittajaa ja toteuttaa arvopapereiden myynti- ja ostotoimeksiannot. Lopullisen päätöksen tekee sijoittaja eli varainhoitajalla ei ole valtuuksia toteuttaa kauppvoja oma-aloitteisesti.¹³¹

Konsultoivan omaisuudenhoidon arvonlisäverotusta linjaa KHO:n ratkaisema tapaus (KHO 11.12.2001 T 3069). Omaisuudenhoitoyhtiö oli sopinut asiakkaan kanssa konsultoivasta omaisuudenhoidosta. Palvelu jäi todellisuudessa usein pelkäksi sijoitusneuvonaksi. Silloin kun omaisuudenhoitoyhtiö oli mukana kauppojen toteutuksessa, sen rooli rajoittui vain alivälittäjänä toimimiseen eli oli yhteydessä varsinaiseen välittäjään. KHO:n mukaan kyseistä omaisuudenhoitopalvelua oli tarkasteltava kokonaisuutena, yhtenä palveluna, jonka pääasiallisena toimintana oli pidettävä asiakkaan saamaa sijoituskohteiden neuvontaa. KHO päätyi ratkaisussa liittymisperiaatteen soveltamiseen, eli kyse oli verollisesta palvelusta.

Arvopaperinvälityksenä ei pidetä SipaL 3.2§:n mukaan sellaista toimeksiantojen välitystä, jossa toimeksiannon vastaanottanut ja sen arvopaperinvälittäjälle välittänyt ilmoittaa henkilöllisyyden toimeksiannon välittäessään, toimii arvopaperinvälittäjän täysmää-

¹³⁰ Verohallinnon ohje täyden valtakirjan omaisuudenhoitopalveluista arvonlisäverotuksessa.

¹³¹ Kallio ym. (2011) s. 266.

räisellä vastuulla eikä pidä asiakkaan arvopapereita, varoja tai muuta omaisuutta hallussaan toimeksiannon missään vaiheessa. Kuvatunlainen toimeksiannon välitys on alivälitystä. Mikäli alivälittäjä on tapauksen (KHO 11.12.2001 T 3069) kaltaisesti solminut asiakkaan kanssa konsultoivan omaisuudenhoitosopimuksen, jossa alivälittäjä saa asiakkaan salkun arvoon perustuvan palkkion, on kyseessä mitä ilmeisimmin verollinen palvelu.¹³²

Lähtökohtaisesti myös arvopaperin alivälitys voi olla verotonta. Jos alivälittäjä saa palkkionsa sopimuksen mukaan vain toimeksiantojen vastaanottamisesta ja välittämisestä edelleen, on kyse yleisen käsityksen mukaan arvopaperin välityksestä eli verottomasta palvelusta.

Kun toimeksiantojen välittäjä välittää omissa nimissään asiakkaalta saaman toimeksiannon arvopaperinvälittäjälle, veloittaa arvopaperinvälittäjä palkkionsa toimeksiannon välittäjältä ja tämä edelleen omalla palkkiolla lisätynä asiakkaalta. Koska asiakkaan nimeä ei ilmoiteta arvopaperinvälittäjälle, on toimeksiantojen välitys luvanvaraista. Arvopaperinvälittäjä veloittaa palkkionsa verottomana toimeksiantojen välittäjältä. Edelleenveloitus asiakkaalta toimeksiantojen välittäjän kuluilla ja palkkioilla lisätynä on näin ollen kokonaisuudessaan veroton arvopaperinvälityksestä saatava palkkio.¹³³

Konsultoivassa omaisuudenhoidossa arvopaperinvälitys tapahtuu aina sijoitusneuvonnasta erillisenä toimeksiantona, eikä ole kovin perusteltua soveltaa liittymisperiaatetta niin, että pääsuorite olisi verollinen sijoitusneuvonta. Kuitenkin edellä mainitun ratkaisun (KHO 11.12.2001 T 3069) mukaisesti konsultoivan omaisuudenhoidon kokonaisuudet saatetaan katsoa verollisiksi palveluiksi. Euroopan tuomioistuimen asiassa C-2/95 *Sparekassernes Datacenter* antaman tuomion yhteydessä on lausuttu, että pelkäämällä sillä perusteella, että tietty osatekijä on välttämätön vapautetun liiketoimen toteuttamiseksi, ei kuitenkaan voitaisi päätellä, että tätä osatekijää vastaava palvelu vapautetaan verosta. On täsmennetty, että palvelujen on oltava sellaisia, joilla aiheutetaan oikeudellisia ja taloudellisia muutoksia. KHO:n 11.12.2001 antaman ratkaisun painava peruste on juuri se, että toimeksiantojen välittäminen arvopaperinvälittäjille on ollut merkitykseltään vähäistä muun muassa sen vuoksi, että asiakas tekee aina sijoituspää-

---

¹³² Äärilä – Nyrhinen (2005) s. 390-391.

¹³³ Äärilä – Nyrhinen (2005) s. 390-391.

töksen itse ja voi itse myös huolehtia toimeksiannon välittämisen. Kun palvelu koostui pääosin sijoitusneuvonnasta ja sijoituskohteita koskevien toimeksiantojen välittämisestä, on ollut perusteltua nostaa sijoitusneuvonta pääasialliseksi toiminnaksi. Tässä ei ole myöskään verokohtelun suhteen annettu ratkaisevaa merkitystä sille, että kyseessä ollut yhtiö oli saanut luvan harjoittaa SipaL 3 § 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua arvopaperinvälitystä. Jotta tämä konsultoiva omaisuudenhoito olisi voitu katsoa verottomaksi rahoituspalveluksi, sen pääasiallisena palveluna olisi täytynyt olla arvopaperinvälitys.

4.3.3 Sijoitusneuvonta

Sijoitusneuvonta on tullut luvanvaraiseksi sijoituspalveluksi uuden SipaL:n tultua voimaan 1.11.2007. Pelkkä neuvonta ei pidä sisällään konkreettisia arvopaperikauppaan liittyviä toimenpiteitä, joten luvanvaraisuudestaan huolimatta sen on katsottu olevan arvonlisäverollinen palvelu.

Ruotsin käytäntö on vastaavanlainen. Sijoitusneuvonnasta ja analyyseistä veloittavat maksut on katsottu arvonlisäverollisiksi. Kuitenkin sisältyessään Arvopaperikeskuksen kokonaispalkkioon ne saattavat jäädä piileviksi arvonlisäverollisiksi kustannuksiksi.

Luvanvaraista sijoitusneuvontaa on tietylle henkilölle kohdistettu, tiettyä, yhtä tai useampaa, rahoitusvälinettä koskeva suositus. Sen sijaan suositus hankkia yleisellä tasolla tiettyä rahoitusvälinetyyppejä, kuten tietyn toimialan joukkovelkakirjoja, ei ole SipaL:ssa tarkoitettua luvanvaraista sijoitusneuvontaa. Samalla täytyisi suositella tiettyä liikkeellelaskijaa. Julkinen suositus esimerkiksi sanomalehtien tai muun jakelukanavan kautta ei myöskään ole yksilöllinen suositus, jota voisi pitää luvanvaraisena sijoituspalveluna.¹³⁴

4.4 Sijoitusrahastotoiminta

Yllä on käsitelty yksilöllisen varainhoidon arvonlisäverokäsittelyä koskevia sääntöjä. Säännökset eivät sovellu samalla tavalla, kun kyse on sijoitusrahastojen varallisuudenhoidosta. Korkein hallinto-oikeus on linjannut sijoitusrahastotoimintaa koskevissa rat-

---

¹³⁴ Äärilä – Nyrhinen (2008) s. 431.

kaisuissaan, että omaisuudenhoito on näissä tällöin sopimustyyppistä riippumatta aina verotonta.¹³⁵

Arvonlisäverodirektiivin artiklan 135(1)(g) mukaan jäsenvaltioiden tulee vapauttaa verosta jäsenvaltioiden määrittelemien erityisten sijoitusrahastojen hallinta. Hallituksen esityksessä 88/1993 on sijoitusrahastotoiminnan osalta todettu, että se jäisi arvonlisäverotuksen ulkopuolelle.¹³⁶ Arvonlisäverolaissa ei ole erityissäännöksiä sijoitusrahastotoiminnasta. Verottomia ovat rahastoyhtiön varoista saatu palkkio sekä rahastoyhtiön rahasto-osuuksien myynnistä ja lunastuksesta saadut palkkiot.

4.4.1 Erityinen sijoitusrahasto

Korkeimman hallinto-oikeuden päätös (17.1.2000 T 67) tukee sijoitusrahastotoiminnan verottomuutta. Perusteluissa otetaan kantaa erityisesti tilanteeseen, jossa rahastoyhtiö käyttää rahasto-osuuksien myynnissä apuna ulkopuolisia välittäjiä. KHO katsoi ulkopuolisten välittäjien toiminnan verottomaan sijoitusrahastotoimintaan kuuluvaksi palveluksi. Tapauksessa vähittäispankkitoimintaa harjoittaja osuuspankki oli aikeissa tehdä yhteistyösopimuksen sijoitusrahastotoimintaa harjoittavan pankin kanssa. Tarkoitus oli tehdä yhteistyösopimus myös rahastoyhtiön hallinnoimien sijoitusrahastojen omaisuudenhoitopalveluja sekä hallinto- ja neuvontapalveluja hoitavan rahastoyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvan omaisuudenhoitoyhtiön kanssa rahastoyhtiön hallinnoimien sijoitusrahastojen rahasto-osuuksien myynnistä ja markkinoinnista. Pankki otti vastaan asiakkaan merkintätoimeksiannon ja toimitti merkintälomakkeen rahastoyhtiölle. Pankki toimi asiakkaan nimissä ja lukuun. Palkkioksi pankki sai merkintöjen vastaanottamisesta asiakkaalta perityn merkintäpalkkion ja osuuden rahastoyhtiön saamasta hallintoyhtiön saamasta hallintopalkkiosta. Pankin suorittamat rahasto-osuuksien merkintään liittyvät palvelut oli nähtävä osaksi arvonlisäverolaissa tarkoitettua verotonta rahoituspalvelua, sijoitusrahastotoimintaa. KHO perusteli verottomuutta ensisijaisesti sillä, että toiminta oli sijoitusrahastotoiminnan kannalta erillistä, erityistä ja olennaista, kuten Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksessä asiassa C-2/95 *Sparekassernes Datacen-*

---

¹³⁵ Kallio ym. (2011) s. 267.

¹³⁶ HE 88/1993 s. 67.

ter on lausuttu. Asiantuntijoiden käsitys on, että toiminta olisi ollut verotonta jo sillä perusteella, että kyseessä oli rahasto-osuuksien eli arvopaperien välitys.¹³⁷

Korkeimman hallinto-oikeuden 17.1.2000 antamassa ratkaisussa T 66 sijoitusrahaston salkunhoidosta veloittettava palkkio katsottiin verottomaksi. Tapauksessa yhtiö A myi omaisuudenhoitopalveluja ja oli tehnyt sijoitusrahastojen varojen sijoittamisesta ja hallinnoinnista toimeksiantosopimukset englantilaisten sijoituspalvelu- ja omaisuudenhoitoyhtiöiden kanssa. Englantilaisilla yhtiöillä ei ollut Suomessa kiinteää toimipaikkaa eivätkä ne olleet Suomessa verovelvollisia. Ne veloittivat palveluistaan A Oy:tä, joka veloitti palkkiot edelleen varsinaiselta rahastoyhtiöltä, B Oy:ltä, joka puolestaan veloitti palkkiot rahastojen varoista. Arvopapereiden osto ja myynti oli ulkoistettu arvopaperinvälitystä harjoittaville yhtiöille. KHO totesi sijoitusrahaston hallinnoinnin olevan arvonlisäverolain 42 §:n tarkoittama veroton rahoituspalvelu. Kun rahastoyhtiö luovutti rahaston varojen sijoittamisen ja hallinnoinnin alihallinnoijan tehtäväksi, nämä alihallinnoijan suorittamat palvelut olivat KHO:n mukaan osa verottomana rahoituspalveluna pidettävää sijoitusrahastotoimintaa. Englantilaisilta sijoituspalvelu- ja omaisuudenhoitoyhtiöiltä ostetut sijoitusrahastojen alihallinnointipalvelut olivat myös AVL:n 42 §:ssä tarkoitettuja verottomia rahoituspalveluja, A Oy:n ei ollut ostajana suoritettava niistä arvonlisäveroa käännettyä verovelvollisuutta koskevan lain 9 §:n nojalla.

Ratkaisussa annettiin painoarvoa kiinteälle liittymiselle sijoitusrahastotoimintaan, vaikka kyseessä oli täyden valtakirjan omaisuudenhoito. On katsottu, että sijoitusrahaston salkunhoito on verotonta, vaikka kyseessä ei olisikaan täyden valtakirjan omaisuudenhoito.

Tuoreemmassa Euroopan unionin tuomioistuimen 4.6.2006 antamassa tuomiossa asiaan C-169/04 *Abbey National plc ja Inscape Investment Fund* on selvennetty edelleen erityisen sijoitusrahaston ja sen hallinnan käsitettä. Tuomio koskee kuudennen direktiivin 135 (1)(g) ja nykyisen direktiivin artiklan 135 (1)(g) tulkintaa siitä, mitkä ovat sijoitusrahastojen hallintaan kuuluvia toimintoja ja kuka on toimivaltainen määrittelemään nämä. Tuomiossa on otettu myös kantaa siihen, voidaanko verovapautusta soveltaa ulkopuolisen hallinnoijan suorittamiin palveluihin.

---

¹³⁷ Äärilä – Nyrhinen (2008) s. 439.

EUT:n tulkinnan mukaan erityisten sijoitusrahastojen käsite on unionin oikeuden itsenäinen käsite, minkä takia jäsenvaltioilla ei ole toimivaltaa määrittellä sen sisältöä. Mitä tulee ulkopuolisen hallinnoijan suorittamiin rahaston hallinnointi- ja kirjanpito palveluihin, kuuluvat ne käsitteellisesti ”erityisten sijoitusrahastojen hallinnan” alaan, jos ne muodostavat kokonaisuutena arvioituna erillisen kokonaisuuden ja ovat erityisiä ja olennaisia sijoitusrahaston hallinnalle. Merkitystä on tuomion mukaan ensisijaisesti annettava palvelun luonteelle itselleen eikä niinkään sille, kuka palvelun sijoitusrahastolle suorittaa. Tuomioistuin selvensi vielä, että sijoitusrahastojen hallinta jakaantuu useisiin toisistaan erillisiin palveluihin, jotka tällöin mahdollisesti kuuluvat erityisten sijoitusrahastojen hallintaan. Siinä tapauksessa niihin voidaan soveltaa säädettyä verovapautta, vaikka ne suorittaisi ulkopuolinen hallinnoija

Säädetyin verovapauden tavoitteena on tuomion mukaan muun ohella helpottaa piensijoittajien sijoitusyritysten avulla tapahtuvaa arvopaperisijoittamista. Tavoitteena on myös turvata yhteinen arvonnäköverojärjestelmä, joka olisi verotuksellisesti neutraali. Neutraali myös niissä tilanteissa, joissa on valittava, tehdäänkö sijoitus suorana sijoituksena arvopapereihin vai sijoitusrahaston välityksellä.

Tuomiosta seuraa, että verosta vapauttamisen kohteena ovat ainoastaan liiketoimet, jotka ovat tunnusomaisia ja olennaisia sijoitusrahastolle. Jotta ulkopuolisen hallinnoijan palvelut olisivat verosta vapautettuja sijoitusrahaston hallinnointipalveluja, tulee niiden muodostaa sellainen erillinen kokonaisuus, jolla suoritetaan kyseisen palvelun erityiset ja olennaiset tehtävät.

4.4.2 Säilytysyhteisötoiminta

Korkein hallinto-oikeus on katsonut sijoitusrahaston säilytysyhteisötoiminnan olevan verotonta 25.4.2003 antamassaan ratkaisussa T 1042. Säilytysyhteisötoiminta käsitti sijoitusrahastolain 31 §:n mukaiset valvontatehtävät ja sijoitusrahaston arvopapereiden säilytyksen. Ne muodostivat sellaisen erillisen kokonaisuuden, joka oli erityinen ja olennainen osa sijoitusrahastojen verotonta toimintaa. Näin ollen säilytysyhteisön veloittama palkkio oli veroton.

Edelleen, mikäli säilytysyhteisö ei toimi itse sijoitusrahaston arvopapereiden säilyttäjänä, vaan ostaa nämä palvelut alihankkijanaan toimivalta säilyttäjältä, ulottuu verottomuus myös alisäilyttäjän toimintaan. KHO on tehnyt asiasta ratkaisun 25.4.2003 (T 1043).

Huomionarvoista on, että arvopapereiden säilytys on yleensä verollista, mutta asiaan laita on toinen kun säilytyksen kohteena on sijoitusrahaston arvopaperit. Säilytyspalkkio voidaan veloittaa verotta sijoitusrahastojen kohdalla.

4.4.3 Kiinteistösijoitusrahastot

30.3.2007 voimaantullut sijoitusrahastolain muutos sallii rahastoyhtiöiden perustaa erikoissijoitusrahastoja, jotka sijoittavat pääasiassa kiinteistöihin tai kiinteistöarvopapereihin. Tässä kiinteistöllä ja kiinteistöarvopaperilla tarkoitetaan mitä kiinteistörahastolain (1173/1997) 3 §:ssä säädetään.

Kiinteistösijoitusrahastoja ei toistaiseksi ole Suomessa juurikaan perustettu. Mikäli tällainen sijoitusrahastolain mukainen kiinteistösijoitusrahasto sijoittaa arvonlisäverovelvollisten yritysten käytössä oleviin kiinteistöihin tai keskinäisen kiinteistöyhtiön osakkeisiin, ratkaistavaksi tulee kysymys siitä, voiko rahasto, joka ei ainakaan kaikilta osin ole itsenäinen oikeushenkilö, hakeutua verovelvolliseksi kiinteistön käyttöoikeuden luovuttamisesta, vai tuleeko hakeutujan olla rahastoyhtiö. Asiasta puuttuu toistaiseksi verohallinnon ohjeistus.

Kiinteistösijoitusrahastoihin liittyy myös erityiskysymys siitä, onko tällaista rahastoa hallinnoivan rahastoyhtiön toiminta lain ja direktiivin mukaan verotonta. Verovapaus johtaisi rahastoyhtiön maksamien verolliseen kiinteistösijoitustoimintaan liittyvien kulojen sisältämän veron vähennyskeltvottomuuteen ja veron kertaantumiseen. Asiantuntijoiden käsityksen mukaan kiinteistösijoitusrahastojen rahastoyhtiöt voivat halutessaan käsitellä toimintansa verollisena, koska arvonlisäverolaissa ei ole säännöksiä rahastoyhtiöiden toiminnan verottomuudesta. Muiden kuin kiinteistörahastoja hallinnoivien rahastoyhtiöiden verottomuus perustuu HE 88/1993 mukaan arvopaperikaupan verottomuutta koskeviin säännöksiin. Kiinteistöt tai keskinäisen kiinteistöyhtiön osakkeet eivät ole arvonlisäverolain mukaan arvopapereita.¹³⁸

Arvonlisäverolain 43 §:n mukaan rahoituspalveluna ei pidetä sellaisen arvopaperin myyntiä tai välitystä, joka yksin tai yhdessä muiden arvopaperien kanssa tuottaa oikeuden hallita määrättyä huoneistoa tai kiinteistöä taikka kiinteistön osaa. Verollista on

---

¹³⁸ Äärilä – Nyrhinen (2008) s. 442-443.

näin ollen keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tai asunto-osakeyhtiön osakkeiden välitys. Huomionarvoista kuitenkin on, että näiden osakkeiden myynti on verotonta, kun on kyse arvonlisäverolain 27 §:ssä tarkoitettusta kiinteistön käyttöoikeuden luovutuksesta. Kyseisen lainkohdan mukaan veroa ei suoriteta kiinteistön myynnistä eikä maanvuokraoikeuden, huoneenvuokraoikeuden, rasiteoikeuden tai muun niihin verrattavan kiinteistöön kohdistuvan oikeuden luovuttamisesta.

4.4.4 Pääomasijoitustoiminta

Pääomarahasto tekee oman pääoman ehtoisia sijoituksia yrityksiin. Pääomasijoitustoiminnan ja sijoitusrahastotoiminnan oleellinen ja rakenteellinen ero on se, että pääomasijoitustoiminnassa rahastot ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä ja nimenomaan ne harjoittavat arvonlisäverotonta pääomasijoitustoimintaa.

KHO katsoi 1.6.1999 antamassaan ratkaisussa T 1350 rahastoyhtiön hallinnoinnin verolliseksi toiminnaksi. Keskusverolautakunnan lainvoimaisessa päätöksessä (KVL 12.12.2007, N:57) on pääomasijoitustoimintaa harjoittavalle rahastoyhtiölle tuotetut hallinnointipalvelut todettu verottomiksi. Ratkaisua on perusteltu Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisulla C-363/05 *JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust plc* ja *The Association of Investment Trust Companies*. Ratkaisujen valossa oletettaneen, että pääomasijoitustoimintaa varten ei ole enää tarpeellista perustaa verovelvollisuusryhmää ja rahastoyhtiön hallinnoinnissa voitaisiin verorasitusta lisäämättä käyttää myös intressipiirin ulkopuolisia palveluntuottajia.¹³⁹

4.5 Corporate finance –toiminta

Corporate finance –palvelut voidaan kategorisoida asiakkaan varainhankintaan julkisilta pääomamarkkinoilta, pelkistetympään yritysjärjestelytoimeksiantoon ja tarkemmin rajattuun yritysjärjestelytoimeksiantoon. Sekä varainhankinnassa että yritysjärjestelytoimeksiantoissa palkkiostruktuurit ovat lähtökohtaisesti samanlaiset. Palkkio jakaantuu pääsääntöisesti kiinteään neuvonantajapalkkioon ja onnistumispalkkioon. Onnistumispalkkio määräytyy prosentuaalisena osuutena hankittavista varoista ja muodostaa valta-

---

¹³⁹ Kallio ym. (2011) s. 270.

osan kokonaispalkkiosta. Kiinteä palkkio on mahdollista kuitata onnistumispalkkiolla. Onnistumispalkkion maksajana on instrumenttien myyjä. Mikäli onnistumispalkkion edellytykset eivät täyty, palvelun myyjälle voidaan sopia kiinteän neuvonantajapalkkion lisäksi ns. ”*Drop Death Fee*” eli kiinteämääräinen lisäpalkkio.¹⁴⁰

Arvioitaessa palvelujen arvonlisäverokohtelua oleellinen kysymys on, onko kyseessä verollinen konsultointipalvelu vai veroton rahoituspalvelu. Tulee arvioida sitä, kuinka kiinteästi palvelut liittyvät arvopapereiden vaihdantaan.¹⁴¹

4.5.1 Varainhankinta

Asiakkaan varainhankinta julkisilta pääomamarkkinoilta voi pitää sisällään uusien osakkeiden liikkeellelaskua tai vanhojen osakkeiden kauppaa. Arvonlisäverolain 42 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan verottomana rahoituspalveluna pidetään takaisinmaksettavien varojen hankintaa yleisöltä ja muuta varainhankintaa. Lain esitöiden mukaan lähtökohtaisesti muu varainhankinta kattaa arvonlisäverotuksessa oman pääomanehdoin tapahtuvan varainhankinnan, kuten osakeantien järjestämisen eli emissionjärjestämisen. Verottomaksi on ehdotettu näin ollen myös arvopapereiden liikkeellelasku.¹⁴²

Sipal 3.1 §:n 6 kohta määrittelee emissionjärjestämisen merkitsijöiden hankkimiseksi tai niiden merkintöjen järjestämiseksi. Rahoitustarkastus on tehnyt selkoa sijoituspalveluyrityksille sallitusta liiketoiminnasta työpaperissa Nro TP4/97/PMO. Sen mukaan merkitsijöiden hankkiminen on tyypillisesti arvopapereiden myyntiä emissiossa esimerkiksi yleisölle konttoriverkon kautta tai puhelinmyynnillä institutionaalisille sijoittajille sekä merkintäpaikkana toimiminen ilman aktiivista omaa myyntiä. Rahoitustarkastuksen tulkinnan mukaan merkintöjen järjestäminen tarkoittaa vastuuta emissioon liittyvien toimenpiteiden suunnittelusta, organisoinnista ja toteuttamisesta. Mikäli myynnin ja markkinoinnin suunnittelu on osa tätä toimintaa, kyseessä on mitä ilmeisimmin kokonaisuus joka on toimiluvanvarainen sijoituspalvelu. Jos yksittäisiin toimintoihin, kuten tarjousesitteen osien kirjoittamiseen, ei liity suunnittelu-, järjestämis- tai koordinoituvastuuta, ei sitä voida katsoa sijoituspalveluksi.

---

¹⁴⁰ Kallio ym. (2011) s. 268.

¹⁴¹ Äärilä – Nyrhinen (2005) s. 392.

¹⁴² HE 88/1993 s. 67-68.

Keskusverolautakunta on 11.4.2001 antamassaan ratkaisussa N:36 linjannut verotonta varainhankintapalvelua. Tapauksessa yhtiö tarjosi varainhankintaa sekä listatuille että listaamattomille yrityksille ns. Private placement järjestelyinä. Antia tarjottiin siis vain suppealle sijoittajajoukolle. Yhtiön toiminta jakaantui neuvonantoon ja pääomanhankintaan. Kyseinen ennakkoratkaisuhakemus koskee pääoman hankintaan liittyvää palvelua. Pääoman hankintaan liittyen yhtiön vastuulla olivat seuraavat tehtävät:

- potentiaalisten sijoittajien listaaminen
- liiketoimintasuunnitelman ja markkinointimateriaalin laatiminen
- sijoittajatapaamisten harjoitusten järjestäminen
- sijoittajien jatkokysymysten vastaamisessa avustaminen
- tarjousten läpikäynti kohdeyhtiön kanssa
- sopimusten teossa, taloudellisessa ja juridisessa due diligencessä avustaminen
- avustaminen prosessiin liittyvissä lehdistötilaisuuksissa.

Yksityisen pääoman hankintaa pidettiin arvonlisäverolain 42 §:n 1 momentin 6 kohdassa ja 3 momentissa tarkoitettuna arvopaperin välitykseen rinnastettavana toimintana. Keskusverolautakunnan antaman ja lainvoimaiseksi jääneen ratkaisun mukaan varainhankintapalvelu oli veroton.

Edellinen ratkaisu koski ainoastaan palkkiota, jonka hakijayhtiö sai pääoman hankkimisesta. Palkkio, joka kohdistuu toimenpiteisiin ennen varsinaista pääomanhankintapäätöstä, on nykyäsitäyksen mukaan osa verotonta private placement –palvelua. Näitä toimenpiteitä ovat suunnittelu- ja kartoitustyö, jotka tehdään päätöksenteon pohjaksi.¹⁴³

Tässä on syytä myös tarkastella vieraan pääomanehtoisen rahoituksen arvonlisävero-kohtelua. Rahoituspalveluahan on AVL 42 §:n mukaan mm. Luotonanto ja muu rahoituksen järjestäminen. Lain esitöissä on täsmennetty, että verotonta on myös luoton välitys ja rahoituksen kokoaminen asiakkaalle useista eri lähteistä.¹⁴⁴ KVL on antanut

---

¹⁴³ Äärilä – Nyrhinen (2008) s. 434.

¹⁴⁴ HE 88/1993 s. 67.

12.11.2003 asiasta lainvoimaisen ratkaisun nro 80, jonka mukaan vieraan pääoman hankkiminen ja kokoaminen asiakkaalle oli verotonta rahoituksen järjestämisestä. Tästä palvelusta saatu palkkio, joka määräytyi prosenttiosuutena toteutuneesta rahoituksesta, oli veroton. Sitä vastoin alkuvaiheen toimenpiteistä perittävä veloitus katsottiin verolliseksi. Siihen kuuluivat kohdeyhtiön tilanteen kartoitus due diligence –työn avulla, liiketoimintasuunnitelman tekeminen ja siihen perustuvan rahoitustarpeen määrittäminen.¹⁴⁵

Ruotsista löytyy tapaus (RÅ 1994 not 422), jossa oli kyse yhtiöstä, jonka tehtävänä oli arvopapereiden omistus ja hallinta, harjoitti päätoimisesti arvopaperikauppaa omaan lukuunsa. Sen oli tarkoitus toteuttaa osakkeidenvälitys ruotsalaisen pörssi-yhtiön toimeksiannosta. Yhtiön tuli toimeksiannon puitteissa etsiä osakkeille ostaja, osallistua neuvotteluihin ja sopimuksen laadintaan. Yhtiön oli tarkoitus saada välityspalkkio, joka riippui osakkeiden myyntihinnasta. Yhtiön kannalta oli arvioitava toiminnan kertaluonteisuutta. Ei ollut osoitettavissa, että yhtiö tulisi saamaan lähiaikoina vastaavanlaisia toimeksiannota hoidettavakseen. Ruotsin keskusverolautakunta katsoi, ettei palvelua tullut vapauttaa arvonlisäverosta. Lautakunta ilmaisi perusteluissaan, että osakkeiden välitystä, joka ei ole luonteeltaan luonteenomaista pankkien ja rahoituslaitosten toimintaa, ei voida katsoa verottomaksi rahoituspalveluksi. Tässä pääasiallisena toimintana katsottiin olevan konsultointipalvelu ja se oli ennakkoratkaisun painavin tekijä. Jälleen arvioinnin kriteerinä oli vertaus siihen, mitä on pidettävä tyypillisenä pankkien ja rahoituslaitosten toimintana.¹⁴⁶

4.5.2 Yritysjärjestelytoimeksiannot

Yritysjärjestelytoimeksiannon pääasiallisena tehtävänä on yrityksen tai sen osan myynti tai osto, yritysrakenteen muuttaminen tai muu yritysjärjestely. Rajatussa yritysjärjestelytoimeksiannossa suorite kohdistuu vain johonkin hyvin rajattuun toimenpiteeseen kokonaisjärjestelystä. Näitä voivat olla esimerkiksi pelkkä arvonmääritys tai riskien kontrolli.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Äärilä – Nyrhinen (2008) s. 435.

¹⁴⁶ Ks. RÅ 1993 not 71, RÅ 1994 not 422 ja SRN förhandsbesked 970205.

¹⁴⁷ Kallio ym. (2011) s. 269.

Toimeksiantojen arvonlisäverokohtelussa ei ole selkeää linjaa eikä korkein hallinto-oikeus ole tehnyt asiasta yhtään ratkaisua. Sen sijaan muutaman keskusverolautakunnan ratkaisun kautta voidaan hahmottaa joitakin päälinjoja.

Keskusverolautakunnan ratkaisussa (KVL 27.10.1994 N:308) yhtiön tietyn osake-erän myynti- ja ostotoimeksiannosta saatu palkkio katsottiin verottomaksi. Sen sijaan osakkeiden arvonmäärittämisestä ja kaupan strukturoinnista veloitettu kiinteä palkkio katsottiin verolliseksi. Samoin periaattein jakautui koko osakekannan myynnistä saatu palkkio verolliseen ja verottomaan osaan.

Tuoreemmassa 19.1.1998 antamassaan ratkaisussa N:2 keskusverolautakunta katsoi yrityskauppoihin liittyvät toimeksiannot kokonaisuudessaan verollisiksi riippumatta siitä, toteutettiin kauppaa substanssikauppana vai osakekauppana. Toimeksiantoon kuuluivat:

- potentiaalisten ostajatahojen etsiminen yhtiölle
- informaation tuottaminen
- kauppaneuvottelujen käyminen
- kaupan toteuttaminen sekä itsenäisesti että myyjän rinnalla.

Onnistumispalkkio laskettiin prosenttiosuutena osakkeiden myyntihinnasta ja yhtiön tehtävät olivat tavanomaisia välittäjän tehtäviä. Tällaisessa tehtävässä investointipankki saattaa myyjän ja ostajan yhteen, jotta nämä voisivat tehdä keskenään kaupat, mikä on välitystoiminnan keskeinen sisältö.¹⁴⁸ Silti palvelukokonaisuutta oli KVL:n mukaan pidettävä verollisena.

Osakekaupan muodossa tapahtunut yrityskauppa katsottiin verottomaksi keskusverolautakunnan 29.8.2007 antamassa lainvoimaisessa ratkaisussa N:35. Palkkio oli osakkeiden välityspalkkio ja siksi veroton. Yhtiön tehtävänä oli kehittää kohdeyhtiön toimintaa sijoitusaikana, jotta sijoittajat voisivat irtautua kohdeyhtiöstä näiden osakkeiden arvon noustua ja markkinatilanteen salliessa osakemyynnin. Sijoituksen alkaessa hakijayhtiö

---

¹⁴⁸Karsio ym. (2012) s. 261.

sai kohdeyhtiöltä strukturointipalkkion ja sijoitusaikana management fee –palkkioita. Irtautumisen yhteydessä yhtiö

- etsi ostajaehdokkaat
- neuvotteli sijoittajien kanssa sopivasta myyntiajankohdasta
- tarjosi räätälöidysti osakkeita ostettaviksi
- laati kohdeyhtiöstä myyntiesitteen
- laati ostajaehdokkaan kanssa letter of intent –asiakirjan
- järjesti tarjouksen tekijälle mahdollisuuden due diligence –tutkimuksen tekemiseen
- laati kauppakirjat joko itse tai teettäen ne alihankkijalla
- huolehti kauppahinnan tilityksestä.

Ratkaisu koski pääomarahaston hallinnointiyhtiötä, eikä varsinaista corporate finance –toiminnon tarjoajaa. Verotuksen neutraalisuudesta johtuen vastaavat osakemyyntiin johtavat ja sitä toteuttavat toimenpiteet tulee kuitenkin katsoa arvonlisäverotuksessa verottomiksi.¹⁴⁹ Kilpailuneutraalisuus on katsottu arvonlisäverotuksessa niin vahvasti vaikuttavaksi periaatteeksi, että ratkaisua voidaan perustella sillä.¹⁵⁰ Kiistattomasti voidaan todeta, että muut kuin edellä mainitun toimeksiannon kaltaiset kulut ovat verollisia. Tällaisia muita kyseeseen tulevia kuluja ovat esimerkiksi asianajotoimiston tai tilintarkastusyhteisön veloitukset koskien sopimusten laadintaa ja ns. due diligence –työtä.

Kun kyseessä on rajattu yritysjärjestelytoimeksianto, on kyse vain hyvin rajoitetusta osasta suhteessa kokonaisjärjestelyyn. Näistä toimeksiannoista veloitettu palkkio on kokonaisuudessaan kiinteä ja arvonlisäverollinen.¹⁵¹

---

¹⁴⁹ Äärilä – Nyrhinen (2008) s. 436.

¹⁵⁰ Alho (1998) s. 324.

¹⁵¹ Kallio ym. (2011) s. 269.

Ruotsin oikeustapauksessa (RÅ 2001 not 23) korkein hallinto-oikeus arvioi arvonlisäverotusta kolmen eri palvelun osalta. Nämä palvelut olivat yrityskauppaan, varainhankintaan ja kannustinjärjestelmän muodostamiseen liittyviä tehtäviä. Yrityskauppaan liittyvä tehtävä piti sisällään asiakkaan osakkeille ja arvopapereille potentiaalisen ostajan etsinnän. Tehtävään kuului myös tavanomaiset tehtävät kuten esitteen laatiminen, arvostamistehtävät, yritysanalyysi sekä liiketoiminnan strukturointi. Katsottiin, ettei kyseinen yritysjärjestelytoimeksianto ollut verollinen sillä perusteella, että sillä oli selkeä liityntä arvopaperikauppaan, joka on arvonlisäveroton. Varainhankinnan osalta oli kyse uusien investoijien hankkimisesta osake-emission muodossa. Tässäkin toiminta katsottiin verovapaaksi. Sitä vastoin toimeksianto, joka käsitti asiakkaan kannustinjärjestelmän suunnittelun, oli korkeimman hallinto-oikeuden mukaan verollinen palvelu.

Aikaisempia ruotsalaisia ratkaisuja myötäillen on ratkaistu myös tapaus (RÅ 1996 not. 84), jossa toiminta koostui välityksestä tai neuvonannosta ostajan ollessa pakonalaisessa tilanteessa. Katsottiin, että kyse ei ole arvopaperikaupasta, vaan tiedonantopalveluista. Pääasiallisuusperiaatteen mukaisesti palvelua on pidettävä kokonaisuutena, jonka pääasiallisena sisältönä oli muu kuin verovapaa rahoituspalvelu. Näin ollen kyseessä oli verollinen palvelu. Yksittäisten osakekauppojen välittäjänä toimiminen, joka ei koske varsinaista arvopaperikauppaa, on tapauksen (RÅ 1994 not 422) sekä (RÅ 1996 not 84) valossa katsottu verolliseksi konsultointipalveluksi.¹⁵²

4.6 Rahoituspalvelujen kustannusrakenteeseen kätkeytyvä arvonlisävero

Tuotantopanoksiin sisältyvän arvonlisäveron jakaminen vähennyskelpoisiin ja vähennyskeltvottomiin muodostaa klassisen ongelman osittain verottoman toiminnan yhteydessä. Ongelma näin ollen saattaa tulla eteen sijoituspalveluyritysten toiminnassa. Verovapaudesta voi olla palvelun tuottajalle myös taloudellista haittaa, kun palvelun tuottaja ei voi toiminnan verovapauden takia käyttää vähennysoikeutta ja siirtää ostojensa arvonlisäveroa eteenpäin. Juuri tuotantoketjun moniulotteisuus vaikeuttaa rahoituspal-

---

¹⁵² Westberg (1997) s. 154.

velujen arvonlisäverokysymysten arviointia. Ongelmatonta ei ole aina sen arviointi, mikä vaikutus tietyllä tuotantoketjun osalla on lopputuotteeseen.¹⁵³

Periaatteellinen päämäärä vähennysoikeuden jakamisessa tulisi luonnollisesti olla se, että tuotantopanokset jaetaan niiden taloudellisen hyödynnettävyyden suhteessa. Rahoitustoiminnan arvonlisäverotusta koskevissa tulkintalähtökohdissa käsite neutraalisuus on yhteinen tekijä. Selvimmin neutraalisuusongelma kärjistyy rahoitussektorin alihankkijoiden käyttämisessä. Rahoituspalveluihin liittyvien toimintojen ulkoistaminen voi olla loputonta, jossa jokainen toiminto eri syistä johtuen on ostopalveluna tuotettu. Oli kyse sitten maksuliikenteen välityksestä tai tilojen siivoamisesta, palvelevat ne viime kädessä rahoituspalvelua lopputuotteena. Kysymys kuuluu, mihin vedetään verottomuuden raja.¹⁵⁴

Suomen arvonlisäverolaki ei sisällä yksityiskohtaisia määräyksiä vähennysoikeuden jakamisesta sellaisessa tilanteessa, jossa verovelvollinen harjoittaa sekä verollista että verovapaata toimintaa.¹⁵⁵

Svensk arvioi ongelman eräällä tavalla syntyneen vuonna 1997, kun Euroopan unionin tuomioistuin hyväksyi tapauksessa C-2/95 lähtökohtaisesti rahoituspalveluksi pankille alihankintana tehtävät tilisiirrot, luottojen hallinnoinnin ja muut vastaavat palvelut, kunhan ne ovat erityinen, olennainen ja erillinen osa rahoituspalvelua. Taas vuonna 2001 tuomioistuimen on sanottu palanneen tulkinnoissaan takaisin päin, kun se rajasi verottoman toiminnan ulkopuolelle tapauksessa C-235/00 alihankkijan rahoituslaitoksille tarjoaman palvelun. Alihankkija välitti rahoitustuotetta koskevan informaation sijoittajille, tarkasti hakemukset, käsitteli asiakkaalle asetetut hyväksymiskriteerit, käsitteli sijoitussopimusten irtisanomiset ja muut vastaavat toimet. Tässä tulkintaan liittyy kaksi neutraliteettikysymystä. Nimittäin jos alihankintatoimintaa ei laajalti hyväksytä verottomaksi toiminnaksi, suositaan suuria rahoituslaitoksia. Jos taas alihankinta hyväksytään laajalti verottomaksi toiminnaksi, tulee ongelmaksi nimenomaan verottoman toiminnan rajaaminen ei pelkästään suhteessa rahoituslaitos – alihankkija, vaan myös alihankkijan sisällä erilaisten tuotantopanosten sekoittuessa verolliseen ja verottomaan

---

¹⁵³ Kontkanen (2003) s. 432.

¹⁵⁴ Svensk (2007) s. 189.

¹⁵⁵ Juote (1997) s. 556.

toimintaan, mikä vastaavasti vaikuttaa neutraliteettiin alihankkijoiden toimialan tasolla.¹⁵⁶

Kontkanen on erotellut Euroopan tuomioistuimen tapausten pohjalta keskeiset kriteerit arvioitaessa, voidaanko tietty palvelu katsoa arvonnisäverodirektiivissä tarkoitetuksi verosta vapautetuksi rahoituspalveluksi vai onko kyseessä esimerkiksi verollinen tekninen palvelu. Kriteereitä ovat palvelun vaikutus oikeudelliseen ja taloudelliseen tilanteeseen, palvelun tuottajan vastuu, erillisen kokonaisuuden vaatimus sekä kytkentä vapautettuun rahoituspalveluun.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Svensk (2007) s. 189.

¹⁵⁷ Kontkanen (2003) s. 436.

5. YHTEENVETO

5.1 Sijoituspalvelujen arvonlisäverotus kootusti

Poikkeukset soveltamisalasta merkitsevät aina tulkintaongelmia. Edellisessä luvussa käsiteltiin arvonlisäverotuskäytäntöä liittyen ensiksikin arvopaperikauppaan ja arvopaperinvälitykseen. Monessa tulkinnallisessa tilanteessa arviointi ja tulkinta palaa aina juuri siihen, mikä katsotaan arvopaperikaupaksi tai siihen, liittyykö jokin toiminta tarpeeksi kiinteästi arvopaperikauppaan.

Arvopaperikeskuksen, eli pörssin toiminta voidaan tämän hetkisen käsityksen valossa kiteyttää siten, että sen suoritteita on lähtökohtaisesti pidetty arvonlisäverottomina. Näitä ovat arvopaperikaupan lisäksi kaupankäyntimaksut ja selvitystoiminta. Tarjoamalla markkinapaikan pörssi harjoittaa toimintaa, joka on arvopaperikaupan kannalta olennainen, erityinen ja erillinen palvelu sillä tavalla kun sen Euroopan unionin tuomioistuimen tulkinnan mukaan tulee olla. Arvopaperikeskuksen toiminnassa arvonlisäverollista on ainoastaan arvopaperien säilytys- ja tallessapitopalvelut, elleivät niiden maksut sisälly arvopaperin verottomaan välityspalkkioon, jolloin vero sisältyy niihin piileväenä.

Omaisuudenhoidon arvonlisäverotukseen liittyy paljon tulkinnan varaa. Verottajan kantaa täyden valtakirjan omaisuudenhoidon arvonlisäverotuksessa eroaa merkittäväällä tavalla aikaisemmasta. Täyden valtakirjan omaisuudenhoito tulee verohallituksen ohjeiden mukaan katsoa 1.5.2013 lähtien arvonlisäveronalaiseksi palveluksi. Mitä tulee konsultoivaan omaisuudenhoitoon, sen täytyy olla sijoitusneuvonnasta erillinen palvelu, jotta se voitaisiin katsoa verottomaksi. Useimmiten konsultoiva omaisuudenhoito on kuitenkin katsottu verolliseksi palveluksi, riippuen kuitenkin palvelun todellisesta luonteesta. Verottomaksi se voidaan katsoa silloin kun sen liityntä verottomaan rahoituspalveluun on tarpeeksi kiinteä. Sijoitusneuvonta on arvonlisäverollista toimintaa.

Sijoitusrahastotoiminta on arvonlisäverodirektiivin ja oikeuskäytännönkin valossa selkeästi arvonlisäverotuksen ulkopuolelle jäävää toimintaa, vaikka siitä ei arvonlisäverolaissa ole erityissäännöksiä. On tärkeää huomata sijoitusrahastojen vaikutus siltä kannalta, että omaisuudenhoidon säännökset eivät sovellu samalla tavalla, kun kyse on sijoitusrahastojen varallisuuden hoidosta.

Niin sanottu corporate finance –toiminta on arvonlisäverotuksen kannalta huomattavan tulkinnallista. Varainhankinta mukaan lukien siihen erityisesti ja olennaisesti liittyvät

toimet on arvonlisäverotuksessa katsottu verottomiksi. Sen sijaan yritysjärjestelytoimeksiannoissa on tavanomaisempaa päätyä sellaisiin ratkaisuihin, jossa toimeksiannosta saatu palkkio jaetaan verotuksellisesti kahteen eri osaan, verolliseen ja verottomaan. Yritysjärjestelytoimeksianto voidaan katsoa kokonaan verolliseksi, kun toimeksiantoon kuuluvat palvelut muodostavat sellaisen palvelukokonaisuuden, jonka pääasiallista luonnetta pidetään jonakin muuna kuin verottamana rahoituspalveluna. Yritysjärjestelytoimeksianto on arvonlisäverollinen, kun kyseessä on niin sanottu rajatumpi yritysjärjestelytoimeksianto.

5.2 Ruotsin oikeustila

Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä seuraa, että direktiiviperusta ja unioninoikeus ovat Ruotsin sekä Suomen yhteinen tulkintapohja arvonlisäverotuksessa. Ruotsin ML perustuu AVL:n kaltaisesti kuudenteen arvonlisäerodirektiiviin ja siten ovat hyvin pitkälti yhteneväiset. Jäsenvaltioilla on mahdollisuus päättää verokannan suuruudesta, mutta ei siitä, kuka on verovelvollinen ja mitkä transaktiot kuuluvat arvonlisäverotuksen piiriin. Kuitenkin sekä Suomen että Ruotsin arvonlisäverolait on säädetty hyvin yleiseen muotoon jättäen tilaa tulkinnoille, minkä takia jäsenvaltioiden arvonlisäverokohteluissa esiintyy eroavaisuuksiakin.

Ruotsissa on säädetty arvonlisäverotuksen ulkopuolelle toiminta, joka on arvopaperikauppaa tai siihen verrattavaa toimintaa. Erityisesti tulkinnallisissa tilanteissa arvioidaan, onko toiminta tyypillistä pankkien toimintaa. Erona Euroopan unionin direktiiviin, Ruotsin arvonlisäverolaissa välitys ei kuulu tyypillisiin pankki- ja rahoitustoimintoihin. Rajanvetoa tehdään varsinaisen välityksen ja omatoimisen omaisuudenhoidon sekä neuvonnan välillä. Normaalisti nimittäin arvopaperikeskuksen välityspalkkioita ei veloiteta erikseen, vaan ne ikään kuin kuuluvat hintaan. Arvopaperikeskus pyrkii ensisijaisesti stimuloimaan kaupantekoa pörssissä. Asiakas maksaa joka tapauksessa tietyn provision. Pääasiallisuusperiaatteen valossa palvelu katsotaan välityspalveluksi, joka on kokonaisuudessaan kuitenkin verovapaa sen selkeän arvopaperikaupan luonteisuuden vuoksi.

Ruotsissa selvityspalveluista perityt maksut sisältyvät arvopaperinvälityksen hintaan, joka on veroton. Ruotsalaisen tulkinnan mukaan ne olisivat verollisia palveluja kun niitä veloitetaan erikseen. Sama pätee säilytysmaksuihin sekä sijoitusneuvontaan.

Corporate finance –toiminnot ovat arvonlisäverotuksessa huomattavan tulkinnallisia myös Ruotsissa. Suomalaista tulkintaa myötäillen varainhankinta on lähtökohtaisesti verotonta. Ruotsissa pääasiallisuusperiaatteen nimissä kertaluontoista varainhankintaa ei kuitenkaan pidetä verottomana rahoituspalveluna kun pääasiallinen toiminta on muu kuin veroton rahoituspalvelu, kuten esimerkiksi konsultointipalvelu. Samoin periaattein arvioidaan yritysjärjestelytoimeksiantojen arvonlisäverotusta. Näin ollen yksittäisten osakekauppojen välittäjänä toimiminen, joka ei koske varsinaista arvopaperikauppaa on oikeustapausten valossa pidetty verollisena toimintana. Kun yritysjärjestelytoimeksianton liityntä arvopaperikauppaan on selkeä, sitä voidaan pitää verottomana rahoituspalveluna.

Täyden valtakirjan omaisuudenhoito on ruotsalaisen tulkinnan mukaan pääasiallisesti neuvonantoa siitä, kuinka pääoma tulisi käyttää. Näin ollen se ei ole arvopaperin myyntiä tai välitystä, eikä siten veroton rahoituspalvelu.

5.3 Tärkeimmät metodit verokohtelun arvioinnissa

Tutkielmassa esiteltyjen oikeusnormien, oikeustapausten ja muiden oikeudellisten lähteiden pohjalta voidaan erotella tiettyjä toistuvia kriteerejä, joita arvioidaan verollisuuden ja verottomuuden rajapinnassa. Pohjimmiltaan tulkinta lähtee eurooppaoikeudesta ja direktiiveistä, joita kansalliset arvonlisäverolait toteuttavat. Siksi suurta painoarvoa tulkinnallisissa tilanteissa saavat Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut, joista nämä toistuvat kriteerit on johdettu. Nähdäkseni arviointi koostuu yleisellä tasolla liittymis- ja jakamisperiaatteista, eli siitä mitä voidaan käsitteellisesti lukea kuuluvaksi verottomaan rahoituspalveluun. Toisella tasolla on taas kyse siitä, mitä tekniseltä ja ammatilliselta kannalta palveluilta voidaan odottaa.

Liittymisperiaatteen ja jakamisperiaatteen käsitteillä voidaan jäsentää palvelujen rakennetta. Rakenteellisella jakamisella tarkoitetaan palvelujen jakamista pääsuoritteisiin ja sivusuoritteisiin. Kun jokin toiminta on arvioinnin pohjalta katsottu pääsuoritteen kannalta välttämättömäksi ja alisteiseksi toiminnaksi, kuuluvat ne verotuksellisesti samaan palvelukokonaisuuteen ja pääsuoritteen ollessa veroton rahoituspalvelu, on sen kokonaisuuden lopputulos veroton. Mikäli toiminta katsotaan pääsuoritteen, verottoman rahoituspalvelun, kannalta vähemmän olennaiseksi ja välttämättömäksi, jää se omaksi sivusuoritteeksi ja lopputulos on verollinen.

Jotta palvelu voitaisiin jäsentää pääsuoritteeseen ja sivusuoritteeseen, täytyy määritellä palvelun luonne. Mitä on se erillinen, erityinen ja olennainen toiminta verottoman rahoituspalvelun kannalta. Raja pääsuoritteen ja sivusuoritteen välillä voi olla hyvinkin tulkinnanvarainen. Tällä arvioinnin tasolla täytyy kiinnittää huomiota palvelun oikeudelliseen ja taloudelliseen tilanteeseen, palvelun tuottajan vastuuseen, erillisen kokonaisuuden vaatimukseen ja lopulta kytkentään vapautetun rahoituspalvelun kannalta. Nähtävästi palvelu, jonka sisältönä on ainoastaan aineellisen, hallinnollisen tai teknisen avun antaminen yritykselle, joka toteuttaa olennaisilta ja erityisiltä osin vapautetut liiketoimet, on oma sivusuoritteensa. Pelkästään sen perusteella, että palvelu olisi välttämätön vapautetun liiketoimen toteuttamiseksi, ei olla voitu päätellä, että tätä osatekijää vastaava palvelu vapautettaisi arvonlisäverosta.

Kun kyse on nimenomaan sijoituspalveluista, rajaten muut rahoituspalvelut pois, arvioidaan tulkinnallisissa tilanteissa toiminnan liityntää arvopaperikauppaan ja siitä yksinkertaisimmillaan on kysymys. Näin ollen tapauskohtaisesti arvioidaan yllä esitetyn tavoin mikä toiminnan luonne todellisuudessa on. Hyvässä arvonlisäverojärjestelmässä poikkeuksia tulkitaan suppeasti ja tämä on nähtävissä sekä suomalaisessa että ruotsalaisessa tulkinnassa.

5.4 Rahoitusalan arvonlisäverotuksen kehittämistarve

Rahoitusalan ominaispiirteistä johtuen rahoituspalvelujen siirtäminen arvonlisäverotuksen piiriin on osoittautunut hyvin vaikeaksi. Rahoituspalvelujen uudistamisesta vallitsee yksimielisyys, mutta on haasteellista toteuttaa muutokset kaikkia tyydyttävällä tavalla.

Komissio julkaisi maaliskuussa 2006 konsultaatioasiakirjan rahoitus- ja vakuutuspalvelujen arvonlisävero-kohtelun kehittämiseksi Euroopan Unionin alueella (Consultation Paper on modernising Value Added Tax obligations for financial services and insurances). Konsultaation jälkeen komissio on 28.11.2007 antanut ehdotuksensa Arvonlisäverodirektiivin muuttamisesta rahoitus- ja vakuutuspalvelujen osalta (KOM (2007) 747) ja näitä säännöksiä määrittäväksi asetukseksi (KOM (2007) 746). Tarkoituksena on saattaa jäsenvaltioiden rahoitus- ja vakuutuspalvelujen arvonlisäverokäsittelyä yhtenäisemmäk-

si ja lieventää niitä haitallisia vaikutuksia, joita arvonlisävero tällä hetkellä aiheuttaa, jotka ovat toiminnan tehostamisen esteenä.¹⁵⁸

Komissio on nostanut ehdotuksensa tärkeimmiksi tavoitteiksi oikeusvarmuuden lisäämisen talouden toimijoiden ja kansallisten verohallintojen kannalta sekä niiden hallinnollisen taakan vähentäminen, joka liittyy rahoituspalvelujen alv-vapautta koskevien sääntöjen asianmukaiseen soveltamiseen. Tarkoituksena on siis vähentää rahoituspalvelujen tarjoajien kustannuksiin kätkeytyvän alv:n vaikutuksia. Selventämällä sääntöjä, jotka koskevat rahoituspalvelujen alv-vapautta, laajentamalla oikeutta verotuksen valitsemiseen siirtämällä valintaoikeus jäsenvaltioilta talouden toimijoille, ottamalla käyttöön kustannustenjakoryhmiä, jotka antavat talouden toimijoille mahdollisuuden yhdistää investointeja ja jakaa niiden kustannukset arvonlisäverottomina ryhmän jäsenten kesken. Ehdotuksessa on kysymys rahoituspalvelujen arvonlisäverotukseen liittyvien sääntöjen yksinkertaistamisesta ja siitä, että alv-vapautus koskisi myös myöhemmin kehitettäviä palveluja siltä osin kuin ne ovat perusteiden mukaisia.

On todettu, että Euroopan yhteisen arvonlisäverojärjestelmän kehittämisessä vastaisuudessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota direktiivin säännösten yhdenmukaistamiseen. Tämä merkitsisi sitä, ettei direktiivissä olisi valintaoikeuksia, eikä kansallisia poikkeuksia verovelvollisuuden suhteen tulisi sallia.¹⁵⁹

---

¹⁵⁸ Kallio ym. (2011) s. 253.

¹⁵⁹ Alho (1998) s. 329.

6. LOPUKSI

Sijoituspalvelut koostuvat mitä monimutkaisimmista tuotekokonaisuuksista ja yleisesti-kin rahoitusmarkkinoiden tarjoamat tuotteet ovat luonteeltaan mahdollisesti vivahteikkaimpia ja ennen kaikkea helposti siirrettävissä olevia toimintoja. Kehittynyt tietoliikenne ja tietojenkäsittelyohjelmat mahdollistavat sijoituspalvelujen sitoutumattomuuden yhden valtion sisälle, mikä luo haasteita veropoliittiselle sääntelylle.

Yksittäisten toimijoiden kannalta yhteneväinen arvonlisäverotuskäytäntö sijoituspalveluissa on tärkeää. Näin ollen tulkinnallisten arvonlisäverotustilanteiden selkiyttäminen lienee tarpeellista.

Edelleen sijoituspalvelujen arvonlisäverotukseen liittyvä oikeudellinen ongelma kiteytyy siihen, millaiset toimet kuuluvat rahoituspalvelua koskevan vapautuksen soveltamisalaan ja missä olosuhteissa. Sijoituspalvelukokonaisuuksia arvioitaessa kiinnitetään huomio ensisijaisesti siihen, mikä on sijoituspalvelun päätoimi ja mikä suhde muilla toimilla on tähän pääasialliseen toimeen. Ruotsalainen tulkinta seuraa johdonmukaisesti juuri pääasiallisuusperiaatetta. Voitaneen sanoa, että Ruotsi on ollut tulkinnoissaan Suomea johdonmukaisempi. Ruotsissa täydenvaltakirjan omaisuudenhoito on katsottu selkeämmin arvonlisäverolliseksi palveluksi, kun taas Suomessa tulkinta on vaihdellut. Ruotsissa on painotettu sitä, että omaisuudenhoito on luonteeltaan pääasiallisesti neuvonantoa eikä kyseessä näin ollen ole pääasiallisesti arvopapereiden myynti tai välitys. Jo direktiivin valossa arvopapereiden hallinta- ja säilytyspalvelut eivät ole verottomia rahoituspalveluita. Ruotsin käytäntö tältä osin on hyvin yhteneväinen direktiivin kanssa. Sekä Suomessa että Ruotsissa tulkinnallisimmat tilanteet lienevät corporate finance –toiminnot sekä omaisuudenhoito.

Niin pitkään kun rahoituspalvelujen myynti on poikkeuksena säädetty arvonlisäverottomaksi, valtaosa sijoituspalveluista jää verotuksen ulkopuolelle ja näin tulkinnallisuus pysyy osana niiden arvonlisäverotusta. Rahoitusalan ominaispiirteistä johtuen rahoituspalvelujen siirtäminen arvonlisäverotuksen piiriin on osoittautunut hyvin ongelmalliseksi. Toisaalta tarve finanssialan verottamiselle on suuri, mutta toisaalta argumentit verottomuudelle ovat painavat. Arvonlisäverotuksen uudistamistarpeesta ollaan Euroopan unionissa yksimielisiä, mutta muutosten toteuttaminen kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla on haasteellista.